

Biblioteksblad*et*

INTERVJUER:

Eva Hemmungs Wirtén
om upphovsrätt

Jenny Samuelsson om
forskningen som osynliggörs

KONFERENSER:

Mötesplats Open Access
Litteratur som livskunskap

ANNE-MARIE BERGLUND:

”En sociofobisk pristagare reser till Göteborg”

Innehåll

- 3** Sophie Persson känner sig inte petad från BTJ.
Åsa Ekström
- 4** Stadsbiblioteket i Stockholm: Prestigebygge läggs på is. *Åsa Ekström*
- 8** Bibliotek som byggnad och arkitektur.
Marielouise Samuelsson
- 12** Tvärvetenskaplig forskning och litteratur – svår att söka. *Anders Boström*
- 13** Ur motionsfloden.
Henriette Zorn
- 14** Open Access – gammalt hederligt bibliotekariearbete.
Anna Kåring Wagman
- 16** Navigering i upphovsrättens djungel. *Åsa Ekström*
- 18** Remissvar om Grönboken.
Åsa Ekström
- 19** Kulturbudgeten: Minskat bidrag till biblioteken.
Henriette Zorn
- 20** Bibliobuster Axelsson vill framhålla det positiva.
Åsa Ekström
- 22** En sociofobisk pristagare reser till Göteborg.
Anne-Marie Berglund
- 24** Litteratur som livskunskap – och forskningsområde.
Pia Mattzon

Avdelningar

- 10** Debatt och kommentar
- 26** Utblick
- 28** Recensioner
- 31** Krönikan
- 32** Nyfiken på ...
- 35** Besserwisser
- 36** Föreningsnytt
- 38** Kalendarium

Förord

DET ÄR något märkligt med Kulturutredningens strategi. Representeranter för utredningen blir inbjudna och tar gärna tillfället i akt att komma ut och prata fast de egentligen inte har så mycket att säga mer än att man sitter och skriver för fulla muggar på förslagen. Att de alls har tid med dessa turnéer är en gåta.

På konferensen "Mötesplats framtiden" i Borås var det dags igen. Tobias Harding, en av de sju sekreterarna i utredningen, kunde just berätta att man sitter och skriver på förslagen, de är inte färdiga och därför kan man inget säga mer än att man har som ambition att skapa förutsättningar för en bred kulturpolitik.

Sedan några resonemang om statens förändrade roll över tid och speciellt sedan 1970-talet när den statliga kulturpolitik skapades som varit tongivande fram till idag. En ofta använd bild av utredningen (som de verkar ha repeterat, för den har hörts förut på en annan dragning med en annan sekreterare) som ska illustrera hur (medie-)samhället har utvecklats under tre decennier är den om hur många tv-kanaler vi har idag jämfört med 70-talets två. Och jo då, det fanns de i konferenspubliken som kunde dra sig till minnes när det bara fanns en...

Att 1974 års kulturpolitik trots allt varit av ett ganska slitstarkt snitt och att det i sin tur till stor del handlar om det gedigna berednings- och förankringsarbete som föregick 1974 års kulturpolitik verkar man dock inte riktigt ha en susning om. Eller så vill man inte kännas vid det eftersom det bl a är målen man vill åt.

Det blir också ganska märkligt när Harding upplyser en konferenssal bestående av representanter för bibliotekssverige om att biblioteken har olika huvudmän vilket ger en splittrad bild liksom att frågorna hamnar mellan departementen. You don't say. Så mycket kunde han i alla fall säga att utredningen har en ambition att "klargöra ansvarsfördelningen" och att det kommer förslag i den riktningen. Spännande men det har vi också hört förut.

En nyhet eller om det var en felsägning: orden nationell bibliotekspolitik nämndes. I ett sammanhang som handlade om skolbiblioteken sade Harding: "Vi ser över hur en nationell bibliotekspolitik skulle möjliggöra mer litteratur i skolan".

Naturligtvis kom mycket av Hardings framställning också att handla om förslaget om den decentraliserade kulturpolitiken – där region och stat ska fungera i ett nytt samspel som det så vackert heter. Men det liksom mycket annat är fortfarande under bearbetning. Hur man ska hantera det faktum att regionerna kommit olika långt när det gäller att driva kulturfrågorna är ännu inte formulerat.

Men man arbetar med att ta fram faktiska mål för vad statens roll i regionerna ska vara. På frågan om hur utredningen tänker sig kommunernas roll i förhandlingsupplägget mellan stat och region blev svaret oroväckande svävande: "Vi diskuterar en modell för hur kommunerna ska ha en roll". Och på frågan om hur man ser på bibliotekslagen – om den ska förstärkas eller försvagas – när man kräver ett ökat regionalt ansvar blev svaret: "Jag har inget svar men jag tror inte på lagstiftning".

Ett Förbundsrepubliken Sverige på kulturens område är kanske en spännande tanke. Men om staten tar sin Mats ur skolan och skyfflar över ansvaret på vem det än vara må – är det statlig kulturpolitik? Knappast.

Nej, man är inte färdig men man har, enligt Harding, en analys. Den gör åtminstone mig nervös. Men Snövit och de sju dvärgarna får väl fortsätta att plita.

HENRIETTE ZORN

Biblioteksbladet 08:2008

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergsviadukten 70 eller Kungsbron 1, Stockholm
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksförnings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:– för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:–). Övriga betalar 500:– (Sverige), utanför Sverige, 600:–

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksförning är en ideell förening med uppgift att främja svensk biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar.

Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 24 oktober.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Sophie Persson känner sig inte petad från BTJ

BTJ:s ägare, investmentbolagen Ratos och Litorina Kapital, har beslutat att byta ut styrelseordföranden Anders Skarin och vd:n Sophie Persson.

Rekryteringen av en ny vd har påbörjats och tills vidare är Patrik Larsson, tidigare kommersiell direktör i BTJ tillförordnad vd. Per Samuelsson, vd för Strålfors, är ny styrelseordförande i BTJ.

BTJ:S VERKSAMHET har utvecklats och renodlats under Sophie Perssons ledning. Till exempel har BTJ Danmark, Seelig och Boktjänst avyttrats vilket varit positivt för bolaget. BTJ Group omsatte förra året 900 miljoner kronor och redovisade ett nollresultat. Under årets första sex månader förbättrades resultatet med ett plus på sex miljoner kronor men det var inte tillräckligt. Enligt styrelseledamoten i Ratos, Robert Molvin, har det ändå varit en alltför långsam och negativ vinstutveckling både i år och under förra året. Biblioteksbladet fick en intervju med Sophie Persson strax efter beskedet kom att hon lämnar företaget med omedelbar verkan.

Varför fattas beslutet att du ska lämna BTJ just nu?

– Ja, tajmingen kan man naturligtvis diskutera. Nu är det ju flera nyckelpositioner inom bolaget som får nya befattningshavare. Det viktigaste är att BTJ-medarbetarna inte tappar tempo nu utan kan behålla fokus på kunderna och affärerna.

Du vände BTJ från att ha varit ett förlustföretag till ett vinstdrivande företag men konkurrensen är stenhård och vinstförväntningarna uppfylls inte tillräckligt snabbt. Är det ett sjunkande skepp du lämnar?

– Det är fortsatt stora utmaningar för bolaget, helt klart. Men jag tror stenhårt på BTJ. Bolaget är ju ett fantastiskt affärskoncept.

Känner du dig petad?

– Nej, det känner jag inte alls att jag är. Jag har som sagt nått mycket av det jag föresatte mig när jag tog det här jobbet. Jag har inte

fått några sådana signaler från styrelsen. De vet att det här är ett tufft jobb. Dessutom har jag jobbat på BTJ i fyra år nu.

Har du fått på tafs från ägarna eller styrelsen för debattartikeln i GP, "Att älska bibliotek räcker inte när publiken minskar", där du går i polemik mot företagets kunder, dvs biblioteken?

– Nej det har jag inte. De som jag har pratat med har inte uppfattat det så. Jag vill ju bidra till att bibliotekens möjligheter och funktioner ska bli tydliga i allmän press. Ett sätt att göra det är ju att skapa en debatt. Jag vill fortfarande att fler ska se biblioteken som ett medel att nå viktiga samhällsrelaterade mål. Det behövs mer exponering och marknadsföring för att fler ska se nyttan med biblioteken.

Var det verkligen ingen på BTJ som reagerade över debattartikeln?

– Nej, inte på det sätt du tror. Men det säger nog mer om dagens debattklimat av olika läger istället för att man tillsammans debatterar och gör något för att få till en förändring. Jag skrev ju artikel för att exponera bibliotekens roll och funktion och för att få till stånd en debatt.

Vad har du emot nationell bibliotekspolitik?

– Jag har inget emot det. Absolut inte. Men jag tror att den inte får bli för strikt detaljerad utan att det måste finnas en viss handlingsfrihet lokalt att implementera det som passar i Eslöv eller i Stockholm. Det får inte bli antingen eller utan både och. Nationell bibliotekspolitik måste etablera vikten av bibliotekens roll i samhällsutvecklingen men det är vad som görs som avgör. Det är vad biblioteksmedarbetarna gör lokalt, med

Sophie Persson lämnar BTJ. Hon tillträdde som vd för företaget 2004.

stöd av nationell bibliotekspolitik, för att skapa ett attraktivt bibliotek som verkligen betyder något. I dag slåss så många om utrymmet och biblioteken måste själva marknadsföra sig för att visa andra vilken nytta de kan ha av att använda biblioteken.

Finns det något i 8-punkts-programmet från Svensk Biblioteksförning, Författarförbundet, DIK och Sveriges Länsbibliotekarier som du värder dig emot?

– Nej egentligen inte, men jag vill ha in praktiken. Det är väldigt viktigt. För om vi ska få något att verkligen hända krävs en hand-

lingsplan för själva genomförandet och därefter en uppföljning för att utvärdera.

Men ska detta praktiska ske genom en slags osynlig hand eller?

– Jag tror man ska låta sig inspireras mer av exempelvis näringslivet. Fråga ungdomarna hur de vill att biblioteket ska vara! Bjud in scenografer som får skapa eller berätta om biblioteksmiljöer som lockar till inspiration kring läsande och lärande! Då har man åtminstone tänkt om och kring dessa frågor. För mig är biblioteken primärt mötesplatser, kanske särskilt viktiga när det råder dåliga tider i samhället. Under min tid på BTJ har jag ofta blivit kontaktad av olika kommunpolitiker som velat skapa dessa mötesplatser.

Vad har då hindrat de från att genomföra dessa idéer?

– Det vet jag inte i de enskilda fallen, men generellt tror jag att samarbetet mellan kommun och bibliotek måste bli bättre. Det finns lysande undantag, men biblioteken och den nationella bibliotekspolitiken måste hjälpa till med att få kommunpolitikerna att förstå allt biblioteket kan vara. Alldeles för ofta tänker man enbart bokhyllor och böcker när biblioteket ju är så mycket mer.

– Mycket handlar om att skapa diskussioner och lösa upp knutar som ”så har det alltid varit”. Istället ska man kanske sätta sig ner med ett blankt papper och skriva ner alla idéer som faktiskt inte kostar skjortan. Släpp loss kreativiteten!

Har du något nytt jobb på gång?

– Nej, jag letar efter ett nytt spännande uppdrag. Tills jag hittat ett sådant kommer jag att verka i mitt eget bolag och erbjuda min kompetens och kunskap i kortare projekt eller så.

Du är inte rädd att bli arbetslös?

– Nej, jag ska hålla mig aktiv. Det kommer att bli mycket aktiviteter för mig även framöver. Så det känns faktiskt roligt och jag ser fram emot det. Det blir nog en spännande tid.

ÅSA EKSTRÖM

Mer om BTJ på Debatt och kommentar, sid 10.

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

Stadsbiblioteket i Stockholm:

Prestigebygge läggs på is

Tillbyggnaden av Stadsbiblioteket i Stockholm måste ses över. Politikerna anser att kostnaderna skjutit alltför högt i höjden.

REDAN NÄR budgetproppen presenterades anade Biblioteksbladet ugglor i mossen beträffande tillbyggnaden av Stockholms stadsbibliotek. Varför inte ett ord om byggstarten?! Men kulturborgarrådet Madeleine Sjöstedts (fp) pressekreterare bedyrade att allt går enligt planerna. Men nu stoppas det omtalade bygget för att byggkostnaderna blivit för höga. Kommunfullmäktige har tidigare fattat beslut om att bygget får kosta max 795 miljoner kronor. I dagsläget ligger kostnaderna på över en miljard kronor. Bygget ska nu ses över och beslut väntas komma nästa år. Tanken var att byggstarten skulle ske 2010 men nu är det oklart om så blir fallet.

Men Johanna Hansson, områdeschef på stadsbiblioteket, känner varken oro eller besvikelse. Hon påpekar att ett nytt stadsbibliotek finns med i majoritetens förslag till budget för 2009 och citerar ur budgetpropositionen: ”Under 2009 kommer det huvudsakliga målet att vara att finna en ansvarsfull

finansiering inför ett kommande genomförandebeslut. Arbetet leds av en projektgrupp som rapporterar till finansborgarrådet och kulturborgarrådet”.

Det här är normal kommunal beslutsprocess menar hon. Stadsledningskontoret/finansborgarrådet har aviserat att man vill lyfta frågan om finansiering efter att ha tittat närmare på de tekniska förutsättningarna. Det handlar sannolikt om att dels ta ställning till kostnadsökningarna som bland annat beror på prisökningar, dels att titta på alternativa finansieringsformer.

– Jag tycker att det är rimligt. Det blir ju också så att de som i framtiden ska svara för det nya biblioteket också kommer att få betala en hyra som är beroende av investeringskostnaderna. Framtida drift måste ha en rimlig kostnad: hyran får inte äventyra möjligheterna till personal- och verksamhetsutveckling, menar Johanna Hansson.

– Vi är naturligtvis väldigt angelägna om att komma vidare så fort som möjligt, men
forts på sid 6.

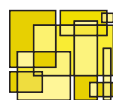

Fel blir rätt i OPAC

Nu har vi kompletterat Mikromarc 3 med Oribis välrenommerade stavningslösningar för personer med läs- och skrivsvårigheter och för alla andra som ibland skriver fel eller har svårt att komma ihåg hur författare stavar sina namn och titlar.

Bibliotekscentrum är i och med detta först på marknaden med ett bibliotekssystem som är tillgängligt för grupper med dessa handikapp. Tidigare har dessa personer bara med stora svårigheter, eller med hjälp från bibliotekarierna, kunnat söka i bibliotekens kataloger.

Kontakta oss så berättar vi mer om hur Mikromarc 3 kan göra ditt bibliotek ännu bättre.

Bibliotekscentrum

Reveljgränd 7 ■ 352 36 Växjö ■ Tel 0470-532 530 ■ www.bibliotekscentrum.se

”Jag tror att det inte bara är staden som har investerat mycket i denna fråga. Många arkitekturkritiker har investerat en betydande personlig prestige.”

samtidigt befinner vi oss i en politisk verklighet. Det är inte alltid det går jättesnabbt i det kommunala beslutsfattandet.

Det var 2006 som Stockholms stad utlyste en av tidernas största arkitektävlingar för tillbyggnaden av huvudbiblioteket på Sveavägen. Arkitekten Heike Hanada vann med sitt förslag Delphinium som innebär att bibliotekets annexhus måste rivas. En av flera kritiker var arkitekten Ola Andersson som anser att det var ett felaktigt val. Han kommenterade beslutet att stoppa bygget i Svenska Dagbladet (4.10.2008) med: ”Att det öppnas en möjlighet att rädda stadsbiblioteket i Stockholm är glädjande. Men problemet med bristande kompetens i arkitektur – och stadsbyggnadsfrågor finns kvar.”

Stadsbibliotekarie Inga Lundén:

– Jag ser att det är samma röster som nu tar tillfället i akt att än en gång förfäktas samma åsikter. Jag tror att det inte bara är staden som har investerat mycket i denna fråga. Många arkitekturkritiker har investerat en betydande personlig prestige. Vi från vår sida har också investerat tid.

Kan bygget rentav komma att flyttas till Slussen?

– Vad gäller Slussen så är det en fantastisk plats. Men jag tror att vi skulle få ännu större problem att få in en stor byggnadsvolym där. Möjligen om vi grävde ned det under jord, gjorde det osynligt utom för fiskarna under Mälarens yta.

Hur agerar du nu efter stoppet – gentemot politikererna och personalen?

– Självklart är det politikernas ansvar att

fatta beslut. Innan de gör det ska de känna sig trygga med konsekvenserna. Det är också detta jag säger till våra medarbetare.

Hur stor chans tror du att ni i dagsläget har att hitta en privat sponsor?

– Stadsbiblioteket har goda traditioner på området. Jag tror det finns möjligheter.

Många i kulturetablissemangen har haft synpunkter på tillbyggnaden av Asplunds- huset. Diskussionen har främst fokuserat på formen och alltför få har debatterat innehållet, dvs biblioteksverksamheten. Eva Eriksson, skribent och arkitekt, skriver i DN att Asplundsbibliotek är räddat: ”Men naturligtvis kan och ska det leva kvar som bibliotek. Man kan exempelvis välja att koncentrera sig på skönlitteratur, kanske med ett särskilt rum för Nobelpristagare, och bygga ett nytt hus för övriga fackområden på en annan tomt.”

– Eva Eriksson ger sig ju faktiskt in i debatten om innehållet, konstaterar Inga Lundén.

– Möjligen har hon inte läst det omfattande programmet som ligger till grund för tävlingen. Men inte desto mindre tycker vi att hon har helt rätt när hon föreslår att Asplunds undersköna bibliotek ska bli ett hus för den sköna litteraturen – för alla åldrar och på alla språk. Ett Berättandets Hus! Och att Heike Hanadas hus blir Upptäckarbiblioteket för nyfikna, stora som små. Men berättelser kan vara facklitteratur och fackbiblioteket behöver sitt sköna perspektiv. Det handlar om verksamhet, vad stockholmarna gör i biblioteket, avslutar Inga Lundén.

ÅSA EKSTRÖM

Sitter du på en skatt?

DEVO har befriat en hel hög kulturskatter ur folkbibliotek och kungliga samlingar.

En av dessa är Umeå Universitetsbiblioteks RARA böcker – <http://rara.ub.umu.se>. Ring 054 22 14 55, så berättar vi mer om hur vi gör dina skatter tillgängliga för folket.

Segla in på www.devo.se
Skepp å-hoj!

Med CS Library 2.0 kan biblioteken redan nu komma en bra bit in i framtiden

Valfrihet

Med CS Library kan biblioteken själva välja katalogsystem, medialeverantörer och bibliografiskt data.

Öppenhet

Teknikhuset förespråkar öppna APIer och tillgång till gemensamma mervärden. Teknikhuset stödjer bibliotekens strävan att gå mot öppen källkod.

Samverkan

Teknikhuset uppmuntrar samverkan mellan bibliotek och CS Library stödjer de flesta kombinationer av katalogsystem.

Tillgänglighet

CS Library följer tillgänglighetsstandarder enligt Verva nivå 2 och tillgängliggör bibliotekets tjänster på webben och i mobilen.

Lägre kostnader

En stor del av bibliotekens budget går idag åt till IT-system och externa tjänster. CS Library skapar förutsättningar för en omfördelning mot media och en ökad service mot låntagarna.

Öppna Bibliotek

Dela mervärden med andra. Teknikhuset deltar aktivt i projektet Öppna Bibliotek tillsammans med Sveriges bibliotek.

Digitala media

I samarbete med FörlagETT möjliggör vi distribution av ljudböcker och film via CS Library.

Teknikhuset – I bibliotekens och låntagarnas tjänst!

Kontakta gärna Karin Wikgren, projektledare för våra biblioteksprojekt,
tel: 090-70 87 16 epost: karin.wikgren@teknikhuset.se så får du veta mer!

www.teknikhuset.se

Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet. Teknikhuset har ramavtal med Verva.

Bibliotek som byggnad och arkitektur

Biblioteken på universitet och högskolor – hur de är ritade och byggda – säger en del om samtiden, om tendenser i utbildningspolitiken och om själva biblioteksverksamheten.

Eftersom det finns lärare och studenter som uppehåller sig på Södertörns högskola nattetid är det viktigt att biblioteket är upplyst. Det ska vara lätt att se in och ut.

ATT UTBYGGNADEN av Stockholms stadsbibliotek läggs på is är ett tecken i tiden. En inte särskilt djärv gissning är att den aldrig blir av, åtminstone inte på den plats som var tänkt. I så fall är det själva frånvaron av nytt som kan ses som inledningen på den svarta konjunkturen, hösten 2008.

Går man till universitet och högskolor berättar just biblioteken en hel del om samtiden och modern historia, om trender och tendenser i utbildningspolitiken och naturligtvis om själva biblioteksverksamheten.

Det kan tyckas motsägelsefullt att man bygger nya, anslående bibliotek, samtidigt som digitalisering och ny teknik borde minska behovet av biblioteket som en fysisk plats.

– En stor byggnad är allmänt sett inte självklart ett bevis på goda tider eller att verksamheten är framgångsrik, men lärosätetsbiblioteket är en central beståndsdel, en kärnpunkt, säger Eva Eriksson, arkitekturhistoriker, författare och engagerad i debatten kring Stockholms stadsbibliotek.

Hon påpekar att Stockholms Universitetsbibliotek i Frescati, som invigdes 1983, är, jämfört med de nyare biblioteken, förhål-

landevis anonymt, ”trots att det ritades av Ralph Erskine”.

Claes Caldenby, professor i arkitekturens historia och teori vid Chalmers, menar att det kan bero på att biblioteket som mötesplats inte ingick i tänket under det ”rationella” 1970-talet. Idag tänker man annorlunda.

– Nu finns medvetenheten om att det är fundamentalt att människor trivs tillsammans.

Betoningen av biblioteket som mötesplats handlar också om efterfrågan – från studenterna. Claes Caldenby har noterat hur det dagligen, redan klockan åtta på morgonen, är köer utanför universitetsbiblioteken.

Att biblioteken i flera avseenden blivit mer centrala berättar också om en förändrad pedagogik, ett annat sätt att jobba, läsa och forska. Till skillnad från när biblioteket i Frescati byggdes är det idag självklart att jobba i grupp och färre vill sitta hemma i avskildhet. Claes Caldenby menar att man kan tala om en ökad hemkänsla, om en starkare tillhörighet till hela lärosätet.

– Också på institutionerna har efterfrågan på läseplatser ökat.

Ser man till universitetsbyggnaderna som

helhet kan de grovt, historiskt sett delas in i två skolor: De byggnader som sluter sig inåt, tex universitet i Bologna i Italien, som är inåtvänt och nästan lite klosterlikt; Eller som byggnaderna i Lund och Uppsala, där universiteten blivit en del av staden och signalerar att undervisning, kunskapsinhämtning och forskning är ett skrå bland många andra.

1993 blev ett betydelsefullt år för svenska universitet och högskolor. Då avvecklades Byggnadsstyrelsen och Akademiska Hus inrättades. Det är i dag ett av de största fastighetsbolagen med specialinriktning på högskolesektorn, framgångsrikt och uppskattat för byggnadskvalitet men samtidigt kontroversiellt på grund av dess monopolliknande ställning.

– Det var Akademiska Hus som introducerade och betonade campusbegreppet. Det låg i deras (affärs)intresse att göra det. Ett sammanhållet campus innebar att Akademiska Hus kunde bygga mycket lokaler, säger Claes Caldenby.

När det gäller ett specifikt universitetsbibliotek finns Caldenbys favorit i Helsingfors, en ”atmosfärisk” 1800-talsbyggnad. Och i Sverige nämner han gärna Borås.

– Jag gillar det biblioteket, med sitt boktorn, det är en tydlig signal att staden byter spår, från industri till kunskapssamhället.

Arkitekten Christer Malmström har stor erfarenhet av de senaste årens biblioteksbyggen. Han och hans byrå har ritat biblioteket i Visby, som stod färdigt 2001, Växjö universitetsbibliotek som invigdes 2006 och Södertörns högskolebibliotek som stod färdigt 2004 och som belönades med Kasper Salin-priset.

– Dessa är tre väldigt olika byggnader. Det beror förstås på att de finns på helt olika orter men också på att byggnaderna i hög grad färgas av respektive verksamheter: tre olika bibliotek med olika sätt att arbeta, ordna sina samlingar och möta sin publik.

– Bibliotekarier behöver avskildhet när de inte tillbringar sin tid ute på golvet. I Södertörn sitter bibliotekarierna mer avskilt, om man jämför med Visby. Det har sin förklaring i att Visby är så litet, där har man en mindre organisation.

Visby var det första biblioteksprojektet för Christer Malmström och av många skäl kanske det besvärligaste – inte bara för att det var hans ”första bibliotek”.

– Det tar alltid tid att reda ut begreppen, att bli klok på hur bibliotekarier tänker kring sitt sätt att arbeta, och för mig som arkitekt, förstå hur de ser på sin verksamhet.

När det gäller Visby fanns en inbyggd svårighet på grund av att ett folkbibliotek skulle integreras i ett nytt högskolebibliotek.

Christer Malmströms erfarenhet från samtliga tre bibliotek som han har varit med om att rita är att planeringen kring själva byggnaden har lett till rätt djupgående diskussioner om verksamheten.

– Det är vanligt att man drömmer om att vara modern, vilket i sin tur leder till reflektioner om vad man egentligen menar med ”modern” och om det moderna i så fall är en bra idé.

Visby tillkom under den expansiva perioden, innan det från tex utbildningspolitiskt håll började ifrågasättas om inte de nya högskolorna var för många, för dyra och tillräckligt konkurrenskraftiga när det gäller forskning. Den expansiva perioden innebar också att man fick lära sig att locka studen-

Visby, som är ett bibliotek tillhörigt stadskärnan, har sin gavel, den viktigaste fasaden, mot staden och de förbipasserande – ett inbjudande vardagsrum.

ter, något som också skulle avspeglas i själva byggnaden.

– Visby, som är ett bibliotek tillhörigt stadskärnan, har sin gavel, den viktigaste fasaden, mot staden och de förbipasserande. Det ska vara som ett inbjudande vardagsrum, dock ett vardagsrum utan böcker.

Trots den tilltagande betydelsen av nya medier påpekar Christer Malmström att antalet böcker och kompendier knappast minskar. Det boklösa biblioteket är nog lika utopiskt som att datoriseringen skulle skapa det papperslösa samhället. Men Christer Malmström kunde i alla fall konstatera att personalen i Visby såg böckerna som en ”tröskel”, som inte fick stå i vägen när man ville signalera det inbjudande biblioteket. Han säger att biblioteken numera inte heller vill locka med ”nya medier”. När det gäller utbyggnaden av Göteborgs stadsbibliotek, (precis som i Stockholm är den kontroversiell och ifrågasatt, men inte lagd på is...) är tanken att allt fokus ska ligga på besökarna, inte ett nytt media ska in i lokalerna.

Södertörns högskolebibliotek är i flera avseenden annorlunda än Visby. Det ligger inneslutet, i hjärtat av högskoleområdet där det också, efter uttalade önskemål, har en viktig funktion nattetid.

– Eftersom det finns lärare och studenter som uppehåller sig på högskolan nattetid är det viktigt att biblioteket är upplyst, det ska vara lätt att se in (och ut), i mörkret ska det lysa som en lykta.

De helt glasade väggarna som finns bland

annat på Södertörn är också hyfsat billiga. Lärosätesbiblioteken må vara anslående, men de är inte särskilt dyra att bygga. Inte heller interiört är biblioteken så kostsamma.

Och arkitekter tycker mycket om att få biblioteksuppdrag. Christer Malmström säger att lärosätesbiblioteken är ”väldigt roliga” att bygga, särskilt jämfört med ”undervisningsbyggnadernas oundvikliga korridorer”.

Apropå konjunkturer sägs arkitekter (och taxichaufförer) befinna sig i en bransch som tidigast av alla känner av ett konjunkturfall. Jodå, det senaste året säger Malmström att man ”bara har väntat”, på nedgången.

Men uppdragen har inte minskat märkbart. Christer Malmströms byrå håller tex nu på med ett nytt bibliotek i Waxholm, ett litet folkbibliotek.

Och nej, det är inte färdigbyggt när det gäller bibliotek, även om Christer Malmström hör till dem som är säkra på att ”isläggningen” av Stockholms stadsbibliotek innebär att det inte blir något av, åtminstone inte på den plats som var tänkt. Det är naturligtvis inte enbart den ekonomiska konjunkturen som spelar in: Med tanke på de utbildningspolitiska trenderna, som kan utläsas av forskningsproppen som presenterades 23 oktober, är sannolikheten ytterst liten att det skulle byggas någon ny högskola. Därmed blir det, efter en period av maffiga, välkomnande byggnader, knappast några nya lärosätesbibliotek.

MARIELOUISE SAMUELSSON

Varför älska BTJ?

I samband med årets Bok & Bibliotek publicerade Göteborgs-Posten en debattartikel skriven av BTJ:s vd Sophie Persson i vilken hon bl a ställde sig kritisk till Svensk Biblioteksförenings krav på en nationell bibliotekspolitik men även till hur biblioteken bedriver sin verksamhet. Jonas Aghed kommenterar debattartikeln.

Debattartikeln av Bibliotekstjänsts vd Sophie Persson i Göteborgs-Posten 26 september, med rubriken "Att älska bibliotek räcker inte när publiken minskar", bjuder på dyster läsning. Dels för att Sophie Persson i rent björklundsk anda anstränger sig för att ge läsarna en oräddvist negativ bild av folkbiblioteken, dels för att hon mot Svensk Biblioteksförenings krav på en nationell bibliotekspolitik ställer ett alternativ, som innebär att folkbiblioteken ska fransäga sig en del av sitt traditionella ansvar och underkasta sig ett lönsamhetstänkande som gynnar vissa grupper av människor på bekostnad av andra.

Med tal om att "kostnaderna ökar", om "bibliotekens kräftgång" och att "bryta den onda cirkeln" manar Sophie Persson fram en krisbild, utan att bry sig om hur väl folkbiblioteken faktiskt fungerar trots tidens ökande krav och begränsningar. Ökade kostnader drabbar sedan en tid tillbaka alla samhällsbara institutioner – det är inte bara folkbiblioteken som måste anpassa sig efter den ökande girighet som genomsyrar den globaliserade marknadsekonomin. De ekonomiska klyftorna ökar i samhället och det speglas givetvis i bibliotekens verksamhet. Enligt den senaste som-rapporten har utlåningsställena blivit färre och biblioteksbesöken bland lågutbildade har minskat från 60 % till 36 % under perioden 2001–2007.

Samtidigt slår Sophie Persson in en rad av öppna dörrar med sina idéer om vad som bör göras. Vem vill inte ha "fler mindre bibliotek där människor rör sig" eller ett "samarbete mellan flera närliggande kommuner och kulturverksamheter"? Vilka bibliotek sätter sig emot ett "snabbt bemötande av besökarna" eller vill inte "bli bättre på att berätta vad man erbjuder"? Vilka bibliotek vill inte "nä en bredare publik"? Och så vidare.

Det blir förstås tokigt när Dieselverkstads ungdomligt nischade bibliotek – för vilken gång i ordningen? – görs till ett föredöme för alla folkbibliotek. Och parodiskt när Sophie Persson menar att biblioteken bör "stimulera entreprenörskap bland unga" genom att "öppna dörren till exempelvis biografier av och om kända företagare" – däribland den kultur- och bildningsfientlige bondfångaren Johan Staël von Holstein!

Men riktigt otrevligt blir det när Sophie Perssons djupare intentioner kommer fram. Att biblioteken bevisligen har ett brett folkligt stöd räcker inte, menar hon och förklarar: "Ytterst handlar det om legitimitet: Det medborgarna använder flitigt är de beredda att betala för." Smaka på den formuleringen! *Det legitima är det som människor betalar för.* Det är en kallhamrad människo- och samhällssyn som kommer till uttryck. Ska vi också anse att ju mer pengar folk slantar upp, desto mer legitima är deras behov? Eller vill Sophie Persson bara slopa bibliotekens avgiftsfrihet, så att BTJ i förlängningen kan höja sina priser och sin förtjänst?

Sophie Persson inleder artikeln med att underkänna Svensk Biblioteksförenings krav på ökat statligt engagemang: "Skulle gräset vara grönare om staten pekade med hela handen?" Men i slutet kräver hon själv en ökad politisk styrning, när hon efterlyser

"nytänkande": "Exakt hur receptet ser ut varierar från ort till ort, men måste bygga på att mätbara mål formuleras av lokala politiker. Så att vi kan följa upp och visa att biblioteken sköter sina uppgifter väl." Tydligt är det när landets alla *lokala* politiker pekar med hela handen, som gräset blir grönare. Inga bibliotek ska komma undan mätbarhetspiskan.

Men vad är det då som ska mätas, och hur? Hur mäter man ett biblioteks förmåga att ta ett kulturellt ansvar genom att föra ut nyskriven och "smal" litteratur till sin publik – inte bara i antal utlånade exemplar, utan också i hur det lyckas föra ut den i förhållande till de publika förutsättningarna? Hur mäter man på samma sätt ett biblioteks förmåga att underhålla publikens intresse för litteratur överhuvudtaget, inklusive facklitteratur? Hur mäter man att ett bibliotek tar ett socialt ansvar genom att tillgodose resurs- och röstsvaga människors behov av pappers- eller datorbunden kultur och information? Här gäller det människor som kanske inte lyfter upp statistiken så mycket, men som saknar alternativ om biblioteket stänger dem ute. Hur mäter man att ett folkbibliotek lyckas med det som alltid har varit folkbibliotekens signum: att erbjuda så mycket kultur och information som möjligt så billigt som möjligt till så många olika kategorier av besökare och användare som möjligt?

Många frågor kan ställas utifrån Sophie Perssons inlägg. Men kanske kunde hon börja med att svara på varför biblioteken och alla vi som arbetar på dem ska fortsätta älska BTJ, när vår kärlek uppenbarligen inte är besvarad?

JONAS AGHED,
bibliotekarie och medlem i Bis

Biblioteksinredningar
med oändliga möjligheter!

www.innorent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Samma fälla som andra beskylls för

I artikeln om hälsotidskrifter i BBL nr 6/2008 sägs att tidskrifternas artiklar ofta har obehövade påståenden och sammanfattning av forskning utan att ange vilken forskning som ligger till grund. I samma artikel gör man sig skyldig till precis samma sorts svepande formulering, i detta fall som misskreditering av en person.

Direkt efter ett stycke om alternativmedicinska metoder utan vetenskapliga belägg ställer man en fråga om Annika Dahlqvist och lågkolhydratkost, och får ett allmänt svar om att ofta handlar det om tro i stället för vetande. För läsaren blir det alltså en koppling mellan Dahlqvist och bristande vetenskaplighet.

I min invändning mot detta struntar jag i att det finns många personer i Sverige som märkt att Dahlqvists metoder faktiskt fungerar, det kan ju vara placeboeffekt. Intressan-

tare är att en stor amerikansk undersökning, som man nyligen skrev om i många svenska dagstidningar, visade att den metoden faktiskt var överlägsen andra viktminskningsmetoder. Dahlqvist anmäldes för ett tag sedan till Socialstyrelsen som dock kom till slutsatsen: "Socialstyrelsen ansluter sig till professor Bernes yttrande och bedömer att dr. Dahlqvists rekommendationer av "lågkolhydratkost" till patienter med övervikt och patienter med diabetes typ 2 idag kan anses vara i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet."

Forskaren Ulf Ravnskovs bok "Fett och kolesterol är hälsosamt" (2008) finns på biblioteken. Där hittar man referenser till många vetenskapliga undersökningar.

En ursäkt till Annika Dahlqvist är på sin plats.

MONA QUICK, *Motala bibliotek*

Svar: BBL tar givetvis inte ställning i frågan om vilken viktminskningsmetod som är den bästa eller sämsta. "Lågkolhydratmetoden" har varit/är omdiskuterad och det är inte fel att ställa frågan i ett sammanhang som handlar om tidningar som i mångt och mycket bygger på material om kosthållning och olika vägar till viktminskning. Att svaret blir svepande och allmänt säger väl en del om att detta inte är helt okontroversiellt men det får stå för den som svarar på frågan i BBL:s intervju.

RED

Svar till Britta Lejon

I BBL nr 6/2008 debatterades Svensk Biblioteksförerings internationella arbete. I ett sista inlägg svarar Bo Markusson och Uno Nilsson Svensk Biblioteksförerings ordförande Britta Lejon.

Britta Lejon svarar visserligen mångordigt men bemöter tyvärr inte våra synpunkter i sak. I vårt inlägg i BBL nr 6/2008 rörande Biblioteksföreringens internationella arbete ville vi framhålla att föreningen som organisation borde underlätta för medlemmarna att med "varumärket" Svensk Biblioteksförering i ryggen arbeta med solidaritetsarbete här hemma och i världen. Det är den springande punkten i vår kritik. Därför vill vi ha konkreta svar på några frågor:

Kan en enskild medlem få stöd av föreningen om hon eller han vill arbeta med bokprojekt för palestinska barn?

Till vem ska personen vända sig?

Vem avgör om ett sådant initiativ är i enlighet med föreningens policy?

Vi tycker också att det finns anledning att

Biblioteksföreringen mer noggrant utvärderar de samarbeten som pågått under lång tid med vissa länder. Zimbabwe är ett sådant exempel. Sedan 1980-talet har föreningen på olika sätt samarbetat med organisationer i landet, och så sent som år 2000 genomförde den dåvarande internationella gruppen inom SAB ett seminarium med ett 40-tal skolbibliotekarier från hela Zimbabwe. Detta seminarium bekostades av SIDA, eftersom det uppfyllde alla kriterier för både fortbildning och ett ömsesidigt kunskapsutbyte mellan bibliotekarier i syd och i nord.

Tyvärr fick samarbetet avbrytas på grund av det politiska kaoset i Zimbabwe. Det har inte funnits möjlighet att arbeta vidare under de obegripligt svåra förhållanden som råder för en stor del av befolkningen. Men nu finns en strimma hopp genom det avtal om maktindelning som tecknats mellan re-

gimen och oppositionen. Därmed behöver landets biblioteksväsende ett internationellt stöd och då borde föreningen vara på plats. Genom konkret solidaritetsarbete kan föreningen nu bidra till en positiv demokratisk utveckling, där biblioteken är en hörnpelare. Endast genom att vi visar vårt intresse och engagemang kan vi stödja andra människors framtidstro.

I stället för att satsa på konkreta samarbeten med kollegor och bibliotek i fattiga länder, har styrelsen valt att inrätta en referensgrupp. Gruppen ska endast träffas två gånger per år, har vi förstått. Innebär denna organisation att Svensk Biblioteksförering påtar sig uppgiften att främja och stödja medlemmarnas önskan till solidaritetsarbete runt om i världen?

BO MARKUSSON och UNO NILSSON

Tvårvetenskaplig forskning

– svår att söka

Feministisk litteratur och feministisk forskning osynliggörs i våra biblioteks databaser. En orsak är klassificeringssystemet, som inte är anpassat för ”ny” forskning som feminism. Det hävdar en Umeåforskare i en ny doktorsavhandling.

JENNY SAMUELSSON har i sin doktorsavhandling studerat hur svårt det är att hitta feministisk litteratur, framför allt när man inte vet exakt vad man söker utan bara vill fördjupa sig i ett ämne, alltså ämnessökning.

– Har man titel eller författare är det förstås lätt. Men kommer man till ett folk- eller forskningsbibliotek och vill söka texter med radikalfeministiskt perspektiv kan söksystemet inte särskilja dessa från annan litteratur med feministiskt- eller könsperspektiv och det är inte alls bra, säger Jenny Samuelsson, fil dr i biblioteks- och informationsvetenskap vid sociologiska institutionen, Umeå universitet.

– Många tror att bara man söker feministisk litteratur så hittar man den. Men så är det inte även om litteraturen faktiskt finns i databasen, säger hon.

Antingen får man för många träffar eller nästan inga alls.

– Ofta får man både sökträffar på feministisk litteratur och litteratur som på andra sätt handlar om manlighet, kvinnlighet, genus eller jämställdhet. Jag har exempel där det krävts 20 sökningar innan jag hittat rätt.

I avhandlingen studeras hur Svenska ämnesord och Klassifikationssystem för svenska bibliotek möjliggör kunskapsorganisation av feministisk litteratur.

Jenny Samuelsson har också studerat den specifika ämnesordslista för kvinno- och genusfrågor som används för Kvinnohistoriska samlingarna i deras databaser KVINNSAM

FOTO: ANDERS BOSTRÖM

– Klassifikationssystem för svenska bibliotek, SAB, är inte anpassat för nya och tvärvetenskapliga ämnen. Det har huvudklasser och är gjort för traditionella discipliner. Nya ämnen, som feminism, ryms ingenstans, säger Jenny Samuelsson.

och Gena. Också här har hon undersökt vilka möjligheter som finns för att organisera feministisk, främst vetenskaplig, litteratur.

I en översikt har hon analyserat innehållet i 159 feministiska doktorsavhandlingar inom sociologi och litteraturvetenskap. Jenny Samuelsson har undersökt hur de klassificerats och indexerats i de olika systemen och då upptäckt att man inte lyckats tillvarata det centrala innehållet i texterna beträffande feminism.

I 33 av avhandlingarna har hon därefter gjort djupare analyser och särskilt studerat indexeringen och klassifikationen.

Och bilden bekräftas.

– Det feministiska innehåll som jag såg som centralt i mina analyser av avhandlingar, fångades i stort sett aldrig upp av kunskapsorganisationssystemen.

Hon säger att hon är överraskad över det nedslående resultatet.

– Jag visste inledningsvis att det var illa ställt, men man blir ändå chockad av den stora inkonsekvensen i indexeringen. Texter som tycks handla om nästan precis samma

sak kan ha helt olika ämnesord eller klassifikationskoder, säger Jenny Samuelsson.

Klassificeringen och indexeringen, menar hon, är för grov och har en för enkel struktur.

– Klassifikationssystem för svenska bibliotek, SAB, är inte anpassat för nya och tvärvetenskapliga ämnen. Det har huvudklasser och är gjort för traditionella discipliner som medicin och naturvetenskap. Men nya tvärvetenskapliga ämnen, som feminism, ryms ingenstans, säger hon.

– Det generella problemet är att nu söker man på teman och ämnen, eftersom det är vad som kunskapsorganiseras av systemen. Feminism är ett perspektiv och man skulle behöva indexera perspektiv och metod för att feministiska texter lättare skulle bli sökbara.

Feministisk litteratur är svår, om inte omöjlig att söka. Det har att göra med att kunskapsorganisationssystemen placerar in och förstår feminismen som en socialpolitisk kvinnofråga och inte som en teoretisk inriktning med intresse för frågor om kön och makt, menar Jenny Samuelsson.

– Kvinnohistoriska samlingarnas ämnesordlista sätter kvinnofrågor och genusfrågor i centrum men det går fortfarande inte att på något sätt skilja ett feministiskt perspektiv från ett icke-feministiskt perspektiv eller ett tema från ett perspektiv. Det går inte heller att skilja feministisk litteratur från annan litteratur om kön eller jämställdhet.

Mycket bottnar i att det satsats för lite resurser. Jenny Samuelsson vill inte enbart lägga ansvaret på de indexerande bibliotekarierna på KVINNSAM men tycker att de skulle våga ta större plats och visa mer av sin egen kunnsighet på området.

– Forskare använder olika terminologi för samma sak. Men om man i stället använder samma ämnesord så blir det en mer konsekvent indexering. Det skulle underlätta för den som söker i databaserna.

Inger Eriksson är föreståndare på Kvinnohistoriska samlingarna.

Hon säger att det är ett välkänt problem att man i klassifikations- och indexerings-system har svårt att få fram aspekter som att en text är skriven ur ett radikalfeministiskt perspektiv.

– Indexering med ämnesord speglar innehållet och inte perspektivet. Det senare skulle bygga på att det fanns en kader bibliotekari-er som läste hela texterna vilket är orimligt, säger Inger Eriksson.

Hon säger att anledningen till att indexeringen med ämnesord kan bli inkonsekvent bland annat beror på att olika indexerare kan tolka eller fastna för olika delar i en text, två personer gör inte exakt samma indexering.

– Beträffande KVINNSAM så har ämnesordslistan funnits i femtio år och hela tiden utvecklats. Nya begrepp kommer till och andra slopas vilket kan verka inkonsekvent vid en sökning. En annan aspekt är att KVINNSAM är en tvärvetenskaplig databas och det gör att ämnesorden blir ganska generella. Skulle vi göra på annat sätt skulle listan svälla till orimliga proportioner, säger Inger Eriksson och tillägger:

– KVINNSAM:s användare är en heterogen grupp, som inte bara omfattar genusforskare.

ANDERS BOSTRÖM

Frilansjournalist Umeå

Ur motionsfloden

SOcialdemokraterna förespråkar en nationell bibliotekspolitik och det gör miljöpartiet också.

I motionen "En kulturpolitik för framtiden" skriver socialdemokraterna: "För en socialdemokratisk kulturpolitik är det (...) en självklarhet att göra kulturinstitutioner som bibliotek och museer så öppna och tillgängliga som möjligt. Vi vill därför göra en ordentlig satsning på en politik för läsande och föreslår en nationell bibliotekspolitik."

Man vill också återinföra fri entré på de statliga museerna.

Hans Olsson (s) motionerar om att skolbiblioteken bör ingå när Skolverket gör sina kommuninspektioner och att Skolverket och Myndigheten för skolutveckling bör av regeringen ges ett tydligt uppdrag i fråga om skolbiblioteken.

Miljöpartiets ledamot i kulturutskottet, Esabelle Dingizian, kräver extra pengar för att förbereda skapandet av en nationell biblioteksplan, ett förslag som även finns med i Miljöpartiets skuggbudget.

Bakgrunden till miljöpartiets krav är bl a de biblioteksnedläggningar som skett under det senaste decenniet. Särskilt illa är det, anser miljöpartiet, att många elever saknar ordentliga skolbibliotek.

Därför behövs en nationell plan för att öka tillgänglighet och tillgång till bibliotek för alla medborgare, anser Esabelle Dingizian.

I ett första skede vill miljöpartiet avsätta 4,5 miljoner för detta ändamål och man avvisar också den neddragning som regeringen gör på bidrag till biblioteksverksamhet i årets budget.

I motionen "Kulturpolitik – för scenkonst, litteratur och amatörkultur" skriver vänsterpartiet att man vill att regeringen ska lägga ett förslag till samordning av biblioteken på olika samhällsområden och vidare att en arbetsgrupp bestående av fackfolk och biblioteksanvändare får ett uppdrag att utarbeta ett förslag till idéprogram för 2000-talets bibliotek: "Vänsterpartiet ser det som en

grundläggande demokratifråga att värna folkbiblioteken i offentlig regi, ge dem tillräckliga resurser för en verksamhet med hög kvalitet och god tillgänglighet. Men folkbiblioteken måste också hela tiden kunna utvecklas och anpassa sig till samhällets och teknikens utveckling."

Man vill också att kravet på skolbibliotek skrivs in i skollagen och att det då preciserar vad som får kallas ett skolbibliotek. Därtill föreslår man ett förstärkt stöd om 10 miljoner kronor till regionala bibliotek. För resursbiblioteket för döva i Örebro vill man avsätta 1 miljon kronor utöver regeringens förslag och vidare 2 miljoner kronor för en sverigefinsk boklånecentral och konsulent. Man vill också göra en satsning på arbetsplatsbiblioteken med 10 miljoner kronor.

Sedan 2007 arbetar en grupp inom vänsterpartiet för att ta fram ett nytt kulturpolitiskt program. Det kommer att presenteras i början av 2009.

Fredrik Schulte (m) framhåller i att driva frågan om bibliotekslagens avskaffande och nya driftsformer. I sin motion skriver han: "Bibliotekslagen garanterar inte en viss kvalitets- eller kvantitetsstandard. Samtidigt riskerar den att hindra förnyelse och mångfalden när det kommer till spridningen av böcker. Nya driftsformer, tillkomsten av andra sätt att bedriva biblioteksverksamhet på, nya profileringar, flexibla öppettider etc. vilket skulle kunna förbättra servicen och öka intresset för läsandet, bromsas genom en lagbunden reglering av biblioteken."

Inger Davidsson (kd) slår i sin motion om skolbibliotek ett slag för att låta skolbiblioteken omfattas av den nya skollagen i stället för som nu av bibliotekslagen. Det skulle, anser hon, ge en större tydlighet vad gäller skolans ansvar och vilka kriterier ett skolbibliotek bör uppfylla. Därigenom skulle alla barn få lagstadgad rätt till ett välfungerande skolbibliotek.

HENRIETTE ZORN

"Vilket trevligt initiativ!"

Kafka

"Snygg hemsida."

Rimbaud

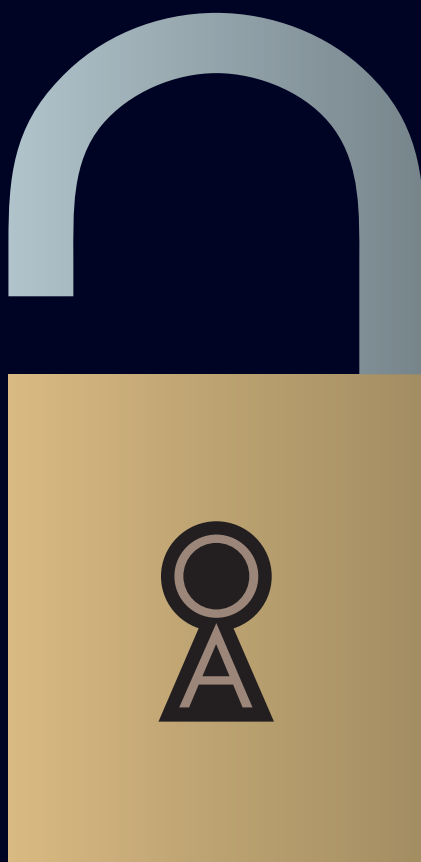
"En riktigt bra grej det här!"

Goethe

DIXIKON.SE

Urvald litteratur på originalspråk

I början av oktober anordnades konferensen *Mötesplats Open Access* av utvecklingsprogrammet OpenAccess.se vid Kungl. biblioteket och Stockholms universitetsbibliotek. Konferensen visade att rörelsen för öppen vetenskaplig publicering går framåt, men att det också finns faktorer som håller tillbaka utvecklingen.

Open Access

– gammalt hederligt bibliotekariearbete

”OPEN ACCESS ÄR inget nytt eller konstigt eller specifikt, det är gammalt hederligt bibliotekariearbete. Precis som när bibliotekari-er för hundra år sedan slogs för allas lika rätt att gratis låna böcker vid offentliga bibliotek, arbetar man idag för allas möjligheter att kostnadsfritt få del av kunskap i form av forskningsresultat.” Med de orden lyckades Sijbalt Noorda, inledningstalare på *Mötesplats Open Access*, sätta in frågan i ett sammanhang och förklara varför det till stor del är just bibliotekari-er som arbetar för öppen vetenskaplig publicering, vilket ibland kan tyckas märkligt både inom och utom bibliotekari-ekären.

INTERNATIONELL UTVECKLING. Många viktiga steg har tagits internationellt den senaste tiden. Två exempel: det amerikanska universitetet Harvard har meddelat att deras forskare inte längre kommer att skicka bidrag till traditionella tidskrifter om inte forskarna samtidigt får parallellpublicera sig i öppna arkiv. Europakommissionen har fattat beslut om ett pilotprojekt inom det sjunde ramprogrammet, vilket innebär att forskarna måste publicera sig öppet på nätet för att få finansiering.

Samtidigt kvarstår problem med hur den öppna publiceringen ska bekostas, eftersom OA-tidskrifter inte får några prenumera-tionsintäkter. Någon färdig lösning finns inte, men uppfinningsrikedomen är stor: vissa förespråkar avgifter från forskare som vill publicera artiklar, undantaget forskare från tredje världen som annars inte skulle ha råd att publicera sig. Andra menar att det ska vara det europeiska forskningsrådets upp-gift att finansiera tidskrifterna. En tredje idé är att alla forskare publicerar sig öppet och att förlagen sedan plockar artiklar ur de öppna arkiven till sina tidskrifter.

FRAMSTEG OCH HINDER I SVERIGE. Konfe-rensens visade att frågan förs framåt också i Sverige. Representanter för två svenska digi-tala tidskrifter, *Fornvännen* och *Ethics & Glo-bal Politics* berättade om hur de har övervun-nit inledande svårigheter och så småningom

rönt stora framgångar med Open Access – både vad gäller besökare och genom att man har lyckats locka intressanta forskare. Exempel gavs även på hur utvecklingsarbete bedrivs, såsom DiVa (sök-tjänst för forsk-ningspublikationer och studentuppsatser vid 20 lärosäten), SwePub (gemensam sök-tjänst för svenska vetenskapliga publikatio-ner) och PAVA (program för utveckling av metoder för parallellpublicering).

Men trots goda exempel är utvecklingen inte problemfri. Open Access-dagarna vi-sade tydligt att förespråkarna fortfarande måste informera forskarna om vad öppen publicering är och övertyga dem om nyttan med densamma. Forskarna är okunniga och ofta ovilliga att lägga tid på öppen publi-cering, även om de är principiellt positiva. Flera exempel på hur sådant informations-arbete kan bedrivas presenterades under de två dagarna. Vikten av att inte ducka för de svåra frågorna framhölls – om fler ska bli övertygade om hur förträffligt det är med OA måste man bena ut de riktigt svåra delarna kring upphovsrätt och finansiering och inte som så ofta görs hänvisa till en och samma brittiska forskares hemsida, som en talare påpekade.

Hittills har Kungl. biblioteket tagit ett stort samordningsansvar för Open Access-frågorna, inom ramen för programmet OpenAccess.se som startades 2006. Men programmet avslutas 2009 och KB förefaller ta ett steg tillbaka vad gäller den nationella samordningen. I stället kommer SUHF att träda fram som en samlande aktör och ar-beta mer permanent med omvärldsbevak-ning, samverkan, utveckling av standarder och riktlinjer och rådgivning i bland annat upphovsrättsfrågor.

VETENSKAPSRÅDET – PROPP I SYSTEMET? Tydligare krav på öppen publicering från forskningsfinansierarna är något som ofta efterfrågas och Håkan Billig vid Vetenskaps-rådet berättade att han är medveten om att många ser VR som ”proppen i systemet”. Anledningen till att VR hittills har avvaktat är bland annat att man inte vill försätta den

enskilda forskaren i juridiskt svåra situa-tioner. Men rådet förbereder sig nu för ett beslut om att forskare som får stöd från VR måste publicera sig öppet. Ett villkorsbeslut kanske kan fattas redan före årsskiftet, men först måste ett antal upphovsrättsfrågor ha retts ut.

Dessutom bedömer VR att de praktiska möjligheterna för forskare att lägga ut sina resultat fortfarande inte är tillräckligt bra. VR har undersökt bibliotekens service till forskare, bland annat med hjälp av bibliote-kens hemsidor. På vissa håll var det omöjligt att över huvud taget få fram information om hur man kan gå till väga och på andra tog det för lång tid att hitta rätt svar – enligt Billig ska det helst inte ta mer än fem minuter för forskaren att lägga ut sin artikel eller bok. Billig fick inte stå oemotsagd. En represen-tant för biblioteken påpekade att om vill-koret införs nu, så dröjer det ett par, tre år innan forskningen är färdig för publicering och att det alltså inte är så bråttom som det kan förefalla.

Open Access-tåget har alltså fått upp styr-farten, färdriktningen är tydlig och ingen tror att utvecklingen kan gå åt något annat håll än framåt. Förhoppningen hos föresprå-karna är att den öppna publiceringen snart uppnår en ”kritisk massa”, vilket gör att tå-get kommer att rulla ännu fortare.

Att konferensen blev så belysande be-rodde på att föreläsningar av mer teknisk natur kompletterades med anföranden med vidare perspektiv – om budskapet ska kunna spridas till fler får man inte glömma att pla-cera in frågan i ett bredare sammanhang. Tidskriftsredaktören Eva Erman menade att den öppna publiceringen är en normativ fråga: vi har en moralisk skyldighet att dela med oss av vår kunskap till dem som inte har samma förutsättningar. Sijbalt Noorda citerade en rektor vid ett universitet i Ghana. Rektorn fick frågan vilka tre faktorer som var viktigast för universitetets framtida utveck-ling, varpå han svarade: ”Open Access, Open Access och Open Access”.

ANNA KÅRING WAGMAN

Utredare, Svensk Biblioteksforening

Navigering i upphovsrättens djungel

Det största hotet mot en ansvarsfull allemansrätt på nätet kommer kanske från de så kallade "egendoms-fundamentalisterna" som stärkt sina positioner de senaste åren. Eva Hemmungs Wirtén har skrivit en angelägen bok om de starka äganderättssystemen.

FÖRFATTAREN VICTOR Hugo sade 1878: "Om jag måste välja mellan författarens rätt och allmänhetens rätt, så väljer jag den senare." Den franska, storsäljande författaren Victor Hugo var på sin tid den pådrivande kraften när det gällde införandet av en internationell upphovsrätt. Men han var även en ivrig förespråkare för att den inte fick bli för hård. I dagens digitaliserade samhälle är det viktigare än någonsin att slå vakt om det fria flödet av information och kunskap samtidigt som det är viktigt att värna alla de konstnärer och innovatörer som drabbas av olaglig fildelning och piratkopiering. Frågan är bara om en stärkt upphovsrätt är lösningen på problemet. Det beror naturligtvis på vem man frågar, menar Eva Hemmungs Wirtén, som sedan i juli i år är professor i biblioteks- och informationskunskap vid Uppsala universitet. Hon är litteraturvetare i botten och har bland annat skrivit sin avhandling om de romantiska Harlequin-böckerna. Nu har hon fördjupat sig i upphovsrätt och äganderättens konsekvenser. Medierna har länge basunerat ut att det är de laglösa piratkopierarna som har tagit kontrollen över marknaden. Men faktum är att under de senaste tjugofem åren har upphovsrätten stärkts väsentligt. Bland annat har tiden för upphovsrättsskyddat material förlängts från femtio till sjuttio år. Det har skett en enorm utvidgning av vad som kan skyddas. I dag tas patent på både uppfinningar och upptäckter. Material som tidigare har ansetts höra till vetenskapsvärldens ofientlighet upphovsrättsskyddas alltså också. Det får förödande konsekvenser. Idag krävs exempelvis samverkan mellan 34 olika patenthållare för att få fram en effektiv malarmedicin. Under tiden dör miljontals människor i sjukdomen varje år.

– Inom forskarvärlden råder nog konsensus om att det här kostar för mycket. Samhällskostnaderna blir stora genom de ökande transaktionskostnaderna när man ständigt

ska söka tillstånd och betala licenser. Dessutom kan man ju fråga sig vad som händer om studenter, lärare och kulturproducenter slutar att använda sig av forskningsmaterial för att det blir för dyrt eller i rädsla för att dras inför domstol, säger Eva Hemmungs Wirtén.

2004 PUBLICERADES hennes bok *No Trespassing* som bland annat ger den historiska bakgrunden till den internationella upphovsrättens framväxt. I år kom hennes nya bok, *Terms of Use: Negotiating the Jungle of the Intellectual Commons* (Toronto University Press) ut där hon bland annat undersöker vad som sker när upphovsrätten upphör och "allmänningen", public domain, tar vid. Hur man definierar intellektuell egendom är en fråga om dess relation till marknaden. Det är en vara som måste gå att sälja. Men vad som är upphovsrättsskyddat är också relaterat till att en individ skapat verket eller att det ägs av en person.

– Det finns ju sådant som betraktats som tillgängligt för alla men där öppenheten missbrukats. I Australien har aboriginer under många år kämpat i flera rättsprocesser mot piratkopierare som stulit deras dans, musik och mönster. Ökad öppenhet är nog inte svaret på deras problem, menar Eva Hemmungs Wirtén.

Ursprungsbefolkningarnas kulturuttryck har inte ansetts vara möjliga att skydda, dels för att dessa inte har betraktats som tillräckligt originella ur ett västerländskt perspektiv, dels för att de har saknat en upphovsman – många gånger rör det sig om material som

skapats kollektivt. Upphovsrätten, påpekar Eva Hemmungs Wirtén, är allmänt sett en väldigt västerländsk konstruktion.

Egenintressen och girighet är orsaker till att genrer inom områden som natur och kultur som tidigare varit allmän egendom, helt plötsligt har gjorts till intellektuell egendom. Folksagor har numera en ägare. I boken ger Eva Hemmungs Wirtén exempel på Disneyindustrin som är skicklig på att använda material som inte längre omfattas av upphovsrätten. Att Disney använder Rudyard Kiplings roman *Djungelboken* för att göra sin version som i sin tur är upphovsrättsskyddad är helt i sin ordning. Problemet uppstår när Disney till varje pris försvarar sin äganderätt och samtidigt gör allt för att hindra andra att utnyttja samma frihet som de själva använt sig av.

– Man ska ha i minnet att kreativitet inte uppstår ur ett vakuum – hur gärna vi än vill tro på myten om den ensamme konstnären på sin kammare. All kulturell produktion bygger på att vi har tillgång till material som inspirerar.

EVA HEMMUNGS WIRTÉN spetsar till det hela genom att påpeka att hela den amerikanska medieindustrin är uppbyggd utifrån tillgången till material. Den amerikanska filmindustrin grundades av producenter som flyttade västerut, undan Thomas Edisons patent på filmapparat. På artonhundratalet piratkopierades dessutom nästan all engelskspråkig litteratur i USA utifrån argumentet att en nation under utveckling måste få en chans att hinna ikapp de övriga länderna i världen.

"Man ska ha i minnet att kreativitet inte uppstår ur ett vakuum – hur gärna vi än vill tro på myten om den ensamme konstnären på sin kammare. All kulturell produktion bygger på att vi har tillgång till material som inspirerar."

– Det resonemanget känns igen idag då utvecklingsländer med all rätt menar att de missgynnas av hårdare upphovsrättsliga restriktioner. De har svårare att exempelvis få tag i undervisningsmaterial och tillgång till databaser.

Det har aldrig varit fritt fram att göra som man vill med gemensamma naturresurser, säger Eva Hemmungs Wirtén – varken nu eller för flera tusen år sedan. All jakt, frukt- och bärplockning och fiske har alltid styrts av moral, traditioner och tydliga regler.

– Det handlar om hur vi ska förhålla oss till saker. Bara för att vi idag kan göra allt tillgängligt, betyder inte det att vi ska eller måste göra det.

Man ska vara medveten om att kultur idag också är en del av omfattande globala handelsavtal.

– Dels har globaliseringen och digitaliseringen gjort alla länder mer sammanlänkade, dels ligger de stora värdena inte längre enbart i kol- och stålindustrin utan mer i de immateriella industrierna som läkemedelsindustrin eller inom bioteknik- och medieindustrin. De immaterialrättsliga frågorna har varit de stora stötestenarna när frihandelsnationerna diskuterar äganderätten.

SAMTIDIGT KAN PROCESSEN säkerligen påskyndas om delar av samhället engagerar sig lite mer i dessa frågor. Eva Hemmungs Wirtén efterlyser större engagemang från bibliotekariet som drabbas i det praktiska arbetet av en skärpt upphovsrätt. Hon är kritisk till hur tysta de svenska bibliotekarierna är i dessa viktiga frågor jämfört med tex de amerikanska bibliotekarierna. I USA är det i biblioteksvärlden de absolut största kritikerna av upphovsrättens negativa konsekvenser finns och där är bibliotekarierna aktivister, språkrör och ute och föreläser i ämnet. Naturligtvis beror det på att biblioteken där drabbats hårt av exempelvis Patriot Act.

– Vad beror tystnaden i Sverige på? Ser man sig själv som förvaltare snarare än försvarare? Bibliotekens självklara roll är att försvara rätten till öppenhet och tillgång, naturligtvis utan att frånta upphovsmännen deras rättigheter. Bibliotekens identitet måste ändå vara den att man försvarar öppen

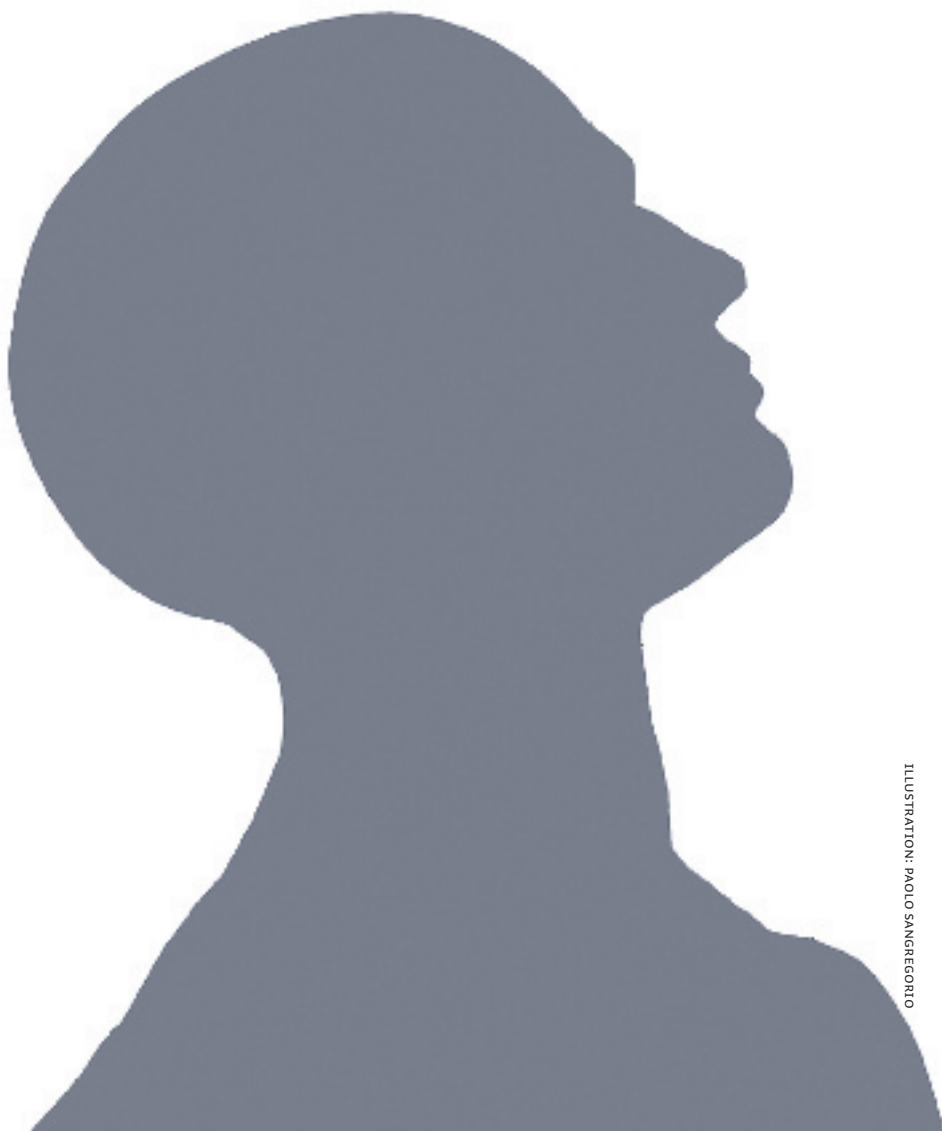

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

Eva Hemmungs Wirtén efterlyser större engagemang från bibliotekariekåren i upphovsrättsfrågor. Hon är kritisk till hur tysta de svenska bibliotekarierna är i dessa viktiga frågor jämfört med tex de amerikanska bibliotekarierna.

offentlighet i en tid när dessa frågor sopas under mattan.

Här riktar Eva Hemmungs Wirtén också kritik mot Svensk Biblioteksförnings kampanj Library Lovers.

– Jag blir så trött på kampanjer som Li-

brary Lovers där allt sker i största välmening istället för att faktiskt våga stå för något.

Eva Hemmungs Wirtén efterlyser samling kring den viktiga frågan om digitaliseringen och de starka äganderättssystemens konsekvenser vad gäller kontroll och öppenhet. Hon efterlyser balanserade diskussioner, där man väger för- och nackdelar mot varandra men ändå tar ställning för bibliotekets grundvärderingar.

– Man skulle få större genomslagskraft eftersom man skulle ses som mer proaktiv istället för reaktiv.

Men hon är ändå hoppfull inför framtiden. Olika kollektiva rörelser som Creative Commons och Open Access försöker utifrån olika ideologiska plattformar påverka i dessa frågor. Creative Commons bygger på licenser på upphovsrättskyddat material som upphovsinnehavare själv bestämmer spridningen av. Man bygger helt enkelt på ett raster av olika användarlicenser, tex att en artikel får användas i kommersiellt syfte, att texten får bearbetas eller användas fritt i utbildningssammanhang etc. Ett bra exempel på etisk användning, anser Eva Hemmungs Wirtén.

– Some rights reserved instead of all rights reserved.

EN AV DE BÄTTRE analyserna står kanske journalisten Henrik Berggren för. Han skri-

ver i en ledare (DN 18.9.2008) med utgångspunkt från Eva Hemmungs Wirténs nya bok *Terms of Use*, att en alltför rigorös upphovsrätt hindrar rätten till vårt gemensamma kulturarv:

”Att nyskapande skyddas är en rättvisefråga för upphovsmannen, ett nödvändigt ekonomiskt incitament för framtida skapande och bidrar ofta till att nya konstnärliga verk och vetenskapliga upptäckter offentliggörs och inte hålls hemliga. (...) Men i en värld där egenintressena är starka måste vi som medborgare värna den offentliga domänen, det område där vi kan lära av varandra och dela resurser. Disney tänker på sin vinst, artisterna på sin överlevnad och fildelarna på flödande tillgång till underhållning. Men vem värnar om det gemensamma kulturarv och det fria utbyte av kunskaper som möjliggör både Disneyfilmer och malariamedicin?”

Eva Hemmungs Wirtén har velat att förlaget University of Toronto Press ska släppa hennes tidigare bok *No Trespassing* helt fri som pdf-fil på webben i samband med publiceringen av *Terms of Use*. Hon menar att det skulle leda till att allt fler upptäcker den vilket i sin tur på sikt skulle leda till ökad försäljning. Men hittills har förlaget enbart gått med på att bara släppa två kapitel fria. Kanske dags att själv bli pirat för att visa på en brist i samhället?

ÅSA EKSTRÖM

Remissvar om Grönboken

IMITTEN AV juli presenterade Europeiska kommissionen ”Grönboken om upphovsrätten i kunskapsekonomin”. Tanken är att Grönboken ska ge bränsle till debatt om hur ny kunskap av betydelse för forskning, vetenskap och utbildning på bästa sätt kan spridas via internet. Det ska kunna ske genom undantag i upphovsrätten som gör spridning möjlig – vilket är viktigt för kunskapssamhället. Bland annat tas undantag upp för utbildning och forskningsområdet, för bibliotek och arkiv och för personer med funktionshinder. Grönboken tar även upp frågan om det bör införas ett nytt undantag för användarskapat innehåll – ett undantag som skulle medge att upphovsrättskyddat material utan rättighetshavarens tillstånd skulle få användas för att skapa nya verk. Flera remissinstanser har nu gett sina synpunkter, däribland Svensk Biblioteksförning och Kungl. biblioteket.

Svensk Biblioteksförning har valt att belysa fördelarna med en eventuell ändring. ”Svensk Biblioteksförning anser att Direktivets nuvarande utformning är för snäv. Detta belyses bl.a. av undantaget avseende bibliotek och arkiv där biblioteken endast ges en begränsad rätt till mångfaldigande av verk. Svensk Biblioteksförning ställer sig därför positiv till att möjliggöra produktion av digitala kopior och material som ingår i bibliotekens samlingar, däribland böcker och tidskrifter, samt elektronisk leverans av dessa till användare.”

– Enligt vår uppfattning krävs det legala öppningar för att möjliggöra digitalisering och tillgängliggörande ”online” av det upphovsrättskyddade europeiska kulturarvet, menar Kjell Nilsson, internationell sekreterare vid KB.

Ett sextiototal remissinstanser har tillfrågats och ett fyrtiototal har svarat på Justitie-

departementets frågor om Grönboken. Men fortfarande råder låst läge mellan upphovsrättsinnehavarnas intresseorganisationer och användarnas parter. Vetenskapsrådet skriver att man ”ser det som ett legitimt intresse att tillgodose allmänhetens och forskares rätt att ta del av forskningsresultat som tagits fram vid universitet och andra forskningsinstitutioner som är finansierade av allmänna medel. Vetenskapsrådet har därför skrivit under Berlindeklarationen om Open Access 2005 och har även undertecknat (2007) en petition ställd till Europeiska kommissionen om fri tillgång till offentligt stödd forskning.”

KLYS och Copyswede är som väntat mer negativa och menar bland annat att det inte finns något behov av förändringar eller undantag för bibliotek. Organisationen Svenskt Näringsliv har inte velat yttra sig i denna viktiga fråga.

ÅE

Minskat bidrag till biblioteken

Kulturbudgeten bjöd på få nyheter. Höjda anslag till museerna; Scenkonstområdet får närmare 60 miljoner extra medan bidraget till biblioteken minskas med nästan en halv miljon kronor.

IVÄNTAN PÅ resultaten från den pågående kulturutredningen vill regeringen återkomma till riksdagen angående insatser på det litteraturpolitiska området. Den redan tidigare aviserade utvärderingen av bibliotekslagen bekräftas men någon närmare tidpunkt för den anges inte i årets budget.

I avvaktan på allt detta skär man under tiden bort närmare en halv miljon från biblioteken till följd av "omprioriteringar inom kulturområdet". Varför, kan man undra? Och hur man har kommit fram till denna i sammanhanget ändå ganska blygsamma osthyling, är höljt i dunkel men anslaget till regional biblioteksverksamhet 2009 minskas med 456 000 kronor och uppgår till drygt 47,7 miljoner kronor. I anslaget ingår medel till tre lånecentraler, en lånecentral för litteratur och medier på utländska språk (där även Internationella biblioteket ingår) samt ett depåbibliotek. För år 2010 och 2011 beräknas anslaget till 49,6 miljoner kronor respektive 51,7 miljoner kronor.

Anslaget till Statens kulturråd höjs något – från 47,9 miljoner till 48,7 miljoner kronor. Bidraget till litteratur och kulturtidskrifter, där också bland annat ALMA-priset ingår, ligger kvar på samma nivå som 2008, 124 182 000 kronor, och beräknas göra så fram till 2011 vilket de facto betyder en minskning av anslaget eftersom inte någon kompensation för pris- och löneökningar utgår.

Totalt förstärks kulturområdet med 80 miljoner kronor nästa år. Många av besluten i den kulturpolitiska budgeten är kända sedan tidigare, bland annat ambitionen att stärka barn- och ungdomskulturen. 2008 avsatte regeringen 55 miljoner kronor för att stärka barns och ungas rätt till kultur i hela landet och öka samarbetet mellan skolan och det professionella kulturlivet. Även i budgetpropositionen för 2009 avsätts 55 miljoner kronor och med det vill man markera långsiktigheten i satsningen som idag riktar sig till elever i årskurserna 7–9. Regeringens

ambition är att satsningen successivt ska omfatta alla elever i grundskolan. Skapande skola-bidraget motsvarar cirka 175 kronor per elev och år och fördelas av Kulturrådet.

I en första ansökningsomgång våren 2008 hade 171 kommuner och friskolor ansökt om pengar. Under hösten 2008 genomförs ännu en ansökningsomgång. Med utgångspunkt i en kommande utvärdering av satsningen kommer regeringen att ta ställning till hur Skapande skola ska utvecklas.

En annan satsning som initierades 2008 är den som handlar om att stärka elevernas basfärdigheter i att läsa, skriva och räkna i årskurs 1–3. 2008 införde regeringen ett statsbidrag som ska stimulera huvudmän och skolor i det arbetet. Satsningen pågår under 2008–2010 och omfattar sammanlagt 900 miljoner kronor. Under mandatperioden har man också för avsikt att avsätta 3,7 miljarder kronor för att fortbilda lärare.

Kulturarvet är en prioriterad fråga för regeringen. Museisektorn får väl, jämte scenkonstområdet, anses vara vinnarna i höstens budgetförslag. Sammanlagt tillförs museisektorn 40 miljoner kronor från och med 2009. Det innebär att anslagen till museerna hittills har ökat med mer än 102 miljoner under mandatperioden. Å andra sidan: När regeringen tog bort de fria entréerna 2006 innebar det att entrékompensationen på 96 miljoner slopades. Tar man in det i beräkningen blir resultatet inte lika överväldigande.

Museerna får själva stor frihet att bestämma hur pengarna ska användas.

Väldigt mycket i årets kulturpolitiska budget handlar om vad man vill åstadkomma eller avser att göra i framtiden och framför allt vad man vill titta närmare på. Bland annat vill man tex ge goda villkor till den "nyskapande kulturen" bland annat genom att stimulera entreprenörskap, företagande och tillväxt inom kultursektorn. Regeringen vill se en ökad samverkan mellan kulturområdet och näringslivet.

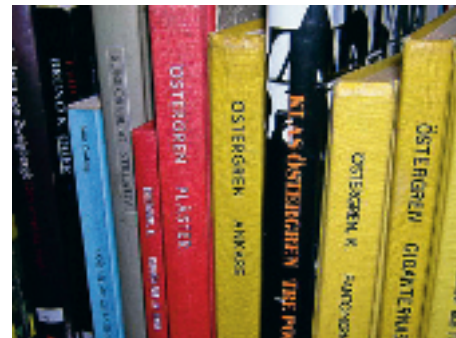

FOTO: HENRIETTE ZORN

Anslaget till regional biblioteksverksamhet minskas med nästan en halv miljon i budgeten för 2009.

För detta vill man ta fram en handlingsplan. Och satsar 13 miljoner kronor.

I det utgiftsområde (16) som täcker utbildning och forskning föreslås i väntan på forskningspropositionen:

- att det statliga stödet till forskning och innovation från och med 2009 successivt ökar för att 2012 nå en nivå på totalt 5 miljarder kronor. 2,4 miljarder kan komma att fördelas redan under 2009.

- 60 miljoner kronor år 2009–2010 till Växjö universitet och Högskolan i Kalmar till följd av de merkostnader som uppstår när lärosätena ska slås samman.

- Statens ljud- och bildarkiv upphör som bekant som egen myndighet 1 januari 2009 och verksamheten överförs till Kungl. biblioteket. Det innebär också att SLBA:s anslag, 47,8 miljoner kronor, flyttar med. Med pris- och lönekompensation och med överföringen av SLBA har Kungl. biblioteket ett anslag om närmare 311 miljoner kronor för 2009, 321 miljoner för 2010 och närmare 329 miljoner kronor för 2011.

Framför allt säger sig regeringen vilja prioritera fyra områden i budgetpropositionen för högskole- och forskningsområdet: bättre kvalitet i högre utbildning och forskning (resurstilldelningen ska baseras på kvalitet), mer självständiga lärosäten (politiska detaljstyrningen ska minska), universitet och högskolor som attraktiva arbetsplatser (mer fungerande och sammanhållna meriterings- och karriärvägar vid lärosätena) samt att stärka Sverige som forskningsnation.

HZ

BiblioBuster Axelsson vill framhålla det positiva

Omvärldsspanaren och bibliotekarien Anna-Stina Axelsson tycker att det är för stort fokus på det negativa när det handlar om bibliotek.

– Varför hör vi så sällan talas om de goda exemplen, Dieselverkstaden undantaget?

ANNA-STINA Axelsson, utvecklingsledare vid Regionbibliotek Stockholm, hör till en av de bättre biblioteksbloggarna. Hon skriver inte enbart på en blogg utan flera: från den informativa och rent yrkesrelaterade "Biblioteksbloggen" till den mer personliga bloggen "Knoppen i hjärnan". Den uppstod som ett led i rehabiliteringen efter en svår sjukdom. Tidigare i år opererades Anna-Stina Axelsson för en hjärntumör. På bloggen bearbetar hon sina tankar kring sjukdomen och skriver om den mödosamma vägen tillbaka.

Anna-Stina Axelsson står också bakom bloggportalen BiblioBuster – en av de bästa bloggarna på biblioteksområdet där hon blandar yrkesrelaterade företeelser med egna kloka kommentarer. Hon skriver om allt från pedagogiska frågor till användarperspektivet på webben, marknadsföring samt demokratifrågor. Hon håller med om påståendet att det är få kvinnor som bloggar i biblioteksvärlden.

– Eller det är i alla fall männen som hörs och dominerar diskussionen samtidigt som kvinnorna utgör en klar majoritet i branschen.

– Jag bloggar för att jag vill ta upp frågor på en mer övergripande nivå och få igång diskussioner. Det gör ingenting om andra vet vem jag är, vad jag tänker och gör. Jag står för det jag skriver.

Den etiska aspekten är ständigt närvarande när hon bloggar. Hon tänker verkligen över vad hon skriver för att inte kränka eller såra någon människa.

Anna-Stina Axelsson är stolt över sitt yrke och gillar sitt utåtriktade jobb som framför allt består av att hjälpa sina medmänniskor. Hon menar att allt det positiva så sällan hörs när man tar upp biblioteksfrågor.

– Varför lyfts aldrig exemplen med de lyckade biblioteken fram? Istället fokuse-

ras på minskad utlåning, färre besökare, etc utan någon egentlig förklaring till siffrorna. Då reduceras vi ju till att bli rena utlåningsstationer. Bibliotek ska ju vara med och driva utvecklingen i lokalsamhället!

Som utvecklingsledare och nationell samordnare för Fråga biblioteket vet Anna-Stina Axelsson vad hon talar om. Hon har bland annat arbetat på KB som biblioteksassistent och även som skol- och gymnasiebibliotekarie i Enköping och Håbo. Sedan tio år tillbaka har hon också haft olika fackliga förtroendeeupdrag för DIK och sitter numera i styrelsen för DIK Bibliotekariet förbundet. Men av förklarliga skäl har hon inte riktigt orkat med skolbiblioteksfrågorna sedan hon blev sjuk i våras. Hon avsägar sig sitt uppdrag under hösten för att ta det lite lugnare. Anna-Stina Axelsson har en stark drivkraft av att vilja lära och tycker det mesta som hon prövar på är intressant. Vilket kan vara förklaringen till att hon är en som säger ja te x till att jobba fackligt i en tid när intresset är svalt för sådana frågor. Sällan hörs och syns något större engagemang från kulturarbetare som borde vara de som bryr sig om biblioteken. Deras åsikter hörs mest när det talas om arkitektur (te x det planerade biblioteksbygget vid Odenplan) eller när de drar sin personliga barndomshistoria om bibliotekets betydelse för deras författarutveckling. Antagligen beror det på att man tar biblioteken för givet, tror Anna-Stina Axelsson.

– Precis som bibliotekarierna själva gör. Det är väldigt sällan diskussionen om tanken med bibliotek förs, vilket är viktigt i en fungerande demokrati. Att det finns böcker och tidskrifter som är tillgängliga gratis är en enorm resurs i samhället och det är ett viktigt uppdrag vi har gentemot många olika grupper.

– Vi borde bli bättre på att berätta om allt bra som vi gör. Varje dag visar tusentals bibliotekarie att de inte tillhör stereotypen om

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

– Om vi inte lyfter fram de goda exemplen reduceras vi till att bli rena utlåningsstationer, säger Anna-Stina Axelsson.

den hyssjande, sura tanten. Det gäller helt enkelt att återerövra titeln bibliotekarie.

Vad är den största utmaningen för bibliotekarieryrket?

– Att biblioteken ska hitta sin plats i ett föränderligt samhälle och vara lyhörd för omvärlden.

Men är biblioteksvärlden inte för ängslig och alltför angelägen om att anpassa sig ibland? Räcker det inte med att stå för att biblioteken är en demokratisk mötesplats?

– Jo, det håller jag med om. Det är själva kärnan, men samtidigt ska vi diskutera om det är vår uppgift att tillhandahålla nerladdning av musik bara för att det är väldigt populärt. Hur ska vi relatera till grunduppdraget att serva alla i samhället med gratis information? Det är komplext.

Vad är ett lyckat bibliotek?

– Ett bibliotek som är förankrat, omtyckt och använt i det upptagningsområde det finns. I andra hand är det ett bibliotek som är omtyckt av dem som använder bibliotek.

ÅSA EKSTRÖM

(och bättre ekonomi)

Hos Eurobib Direct hittar du allt för att spara böcker (och pengar!). Här finns marknadens bästa sortiment av bokplast, hjälpmedel och verktyg för bibliotek. Men vi har gått ett steg längre än så.

I vår katalog och i vår webshop hittar du en komplett guide hur det går till. Praktiska tips och råd som både nybörjare och proffs kan ta till sig. Vi lovar att det lönar sig. Och att ni kan lägga pengarna på nya böcker istället för att ersätta gamla.

Eurobib
direct

Beställ direkt på www.eurobib.com Eurobib AB | Box 150 | 221 00 Lund | tel 046 - 31 18 50 | www.eurobib.com | direct@eurobib.se

En sociofobisk pristagare reser till Göteborg

FOTO: HIDEO MATSUMOTO

JAG ÄR mycket rädd. Jag är mycket rädd för tåg också. Jag är rädd för konduktörer. Tänk om min biljett inte gäller. Tänk om jag har satt mig på fel plats. Det finns mycket som kan slå slint innan man ens kommit fram till stationen. Tänk om jag glömt något viktigt hemma. Passet till exempel. I Göteborg har jag bara varit en gång. Då var jag nitton. Nu är jag väl ungefär trettiosex. Hur ska jag hitta till hotellet? Om inget rum är bokat måste jag sova i parken. Sover man i parken blir man förkyld. Ögonen börjar rinna och när jag ska ta emot priset ser jag förfärlig ut. Tänk om jag köper en flaska whisky på vägen till hotellet och halsar den i en portgång. Eller blir antastad av en karl. Någonting fult måste ju hända. Eller i alla fall något avvikande.

Hela jag är skev. Tänk om jag lutar så mycket att jag faller. Och får en blåtira. Min man har lovat att inte slå mig på en hel vecka. Först efter priset, då ska jag allt få! För jag ska inte tro att jag är nån. Det har jag aldrig påstått heller. Jag betyder att det här är ett missförstånd.

Tänk om det är det? Och jag står och håller ett tal som ingen bett mig om.

Ska jag niga, buga eller bara le när jag tar emot priset? Är priset tungt? Är det runt eller platt? Tänk om det är obscen. En liten statyett med en pitt till exempel.

Jag är en rädd människa som luktar illa. Kanske jag svimmar. I så fall vore det bäst att göra det innan jag ska åka så behöver jag inte åka.

Värst att jag är sjukligt punktlig. Och lydig som en soldat. Och duktig. Var. På den tiden jag arbetade inom vården. Det var innan böckerna. Med böckerna kom rädslan. Vart tog duktigheten vägen? Numera måste jag ta ambulans för att komma över gatan till Ica när jag ska köpa en Ramlösa. Poliseskort fick jag förra gången jag prisbelönades. Det blev förvaringscell istället för Operakällaren.

Varför utbildade jag mig inte till ingenjör? Lärarinna kunde jag inte bli, inte ens på den tiden.

”Jag vill inte ha något pris men checken tar jag gärna. Så krass är jag! Pengarna räcker till några tänder. Alla mina bekanta behöver nya tänder. Äran kan med fördel sättas in på banken.”

Men nu ska jag mopsa upp mig. Jag kommer att säga Förlåt mig, men varför står jag här? Jag vill inte ha något pris men checken tar jag gärna. Så krass är jag! Pengarna räcker till några tänder. Alla mina bekanta behöver nya tänder. Äran kan med fördel sättas in på banken.

Sedan övergår jag till att tala franska. Ma vie un échec totale. Vad angår det er om jag misslyckats med mitt liv! Tänk om jag inte har det? Det kan vi ta upp i debatten efteråt.

Och mor död i plågor och far konstig på sitt vis och katten fick böldpest när jag var tolv. Jag är tolv år än. Och jag tänker hoppa från restaurang Heaven 23 redan innan lunch. Slicka på kniv, tala med mat i mun, spilla ut vin. Lunch är värre än kattpest.

En gång hände mig något lika osannolikt som det här priset. Det ägde rum på Kulturhusets bibliotek i Stockholm. Visserligen var jag ganska snygg än. I alla fall gladare. Jag ville köpa en kasse av den manlige bibliotekarien. Inte ska du behöva betala för en kasse ANNE-MARIE BERGLUND DU SOM HAR SKRIVIT SÅ FINA BÖCKER. Jag hoppade till. Anne-Marie Berglund? Skrivit böcker?

Men det värmdes. Jag kände mig älskad för första gången sedan ankomsten till Kungliga huvudstaden nittonhundrasjuttioett.

SVÅRAST BLIR ATT ta sig upp till podiet först. På de skyhöga klackarna. En kvinna med stil har högklackat. Samt en snitslad kjol, slitsad, vad det heter, sprund kanske. Jag sa till min väninna att jag tänkte ha solglasögon. Nej men det kan du väl inte ha, utropade min väninna. Ska hon säga som bor i funkisvilla och har en skötsam man som joggar om kvällarna.

Vi vet att det var fel person som fick pris den här gången också. Nästan alla priser som delas ut går till fel person. Bortsett från Carolina Klüft då förstås. Hon hamnar alltid rätt, vare sig hon springer eller hoppar. Hade jag lyssnat till pappas råd och blivit simmerska skulle jag också vara frisk idag och inte ha några fläckar på mitt rykte.

Men jag blev inte simmerska. Inte ens i kast med liten boll utmärkte jag mig. Någon stolthet kände då inte den pappan över en dotter som bara slog dank.

Om det är för att jag har för korta ben i proportion till bälten som det här priset tillfaller mig så kan ni lika gärna ta tillbaks ert pris. Ska ni prompt ge mig ett pris tycker jag ni ska motivera det så att min mamma kan känna sig hedrad. Man ska alltid tänka på mammorna. Vare sig de är levande eller döda. Det finns inga döda mammor!

Jag hoppas att min biljett inte gäller. Jag hoppas att Göteborg sjunkit ned i havet tills imorgon.

Oroa er inte. Den tjusige taxichauffören blir min räddning! Taxichaufförer känner på sig när deras kvinnliga kunder inte vill få pris. De kommer till undsättning. Ska vi åka en sväng och titta på utsikten? Och Aniara blinkar åt mig där ute i rymden. Sedan slängs pristagarinnan ut från bilen och får gå ända ner till Göteborg. Och maskor går på hennes strumpor. Hon är jordig hela hon. Stapplande stapplar hon sig in genom portarna till Bokmässan. Med sin lilla rullväska full av ovärdiga manus. Plötsligt är hon Liza Marklund och Jan Guillou i en och samma person.

GRATTIS, ropar hela svenska folket. Det är ett kollektivistiskt folk som gillar grupparbeten, gruppresor och att läsa samma böcker samtidigt.

Hon ställer sig att signera. Hon lämnar inte sin post. I dagarna tre står hon där och signerar så pennan glöder och kinderna blos-sar.

Nu ska jag inte gå händelserna i förväg. Det går nog bra ska du se. Vad ska jag säga i talet frågade jag min väninna (inte hon i funkisvillan utan en annan som har osteoporos)?

Säg att man kan vara mycket glad för en sak, samtidigt som man är väldigt ledsen för något annat. Det var kloka ord, tack för dem. Det ska jag säga.

ANNE-MARIE BERGLUND

ÅRETS ANIARA-PRISTAGARE, ANNE-MARIE BERGLUND

Anne-Marie Berglund är född 1952 i Finland. Hon växte upp i Bergslagen och Norrtälje. Efter att ha spenderat ett par år i Frankrike – där hon började skriva och där många av hennes texter utspelar sig – utbildade hon sig till gymnastikdirektör och sjukgymnast. Hon debuterade som poet 1977 med *Luftberusningen* och har gett ut en rad diktsamlingar, noveller och romaner. Hennes senaste bok kom 2005: *Breven till mamma*. Dessutom är hon verksam som journalist, radiodramatiker och konstnär. Anne-Marie Berglund har tidigare prisbelönats med bl a Svenska Dagbladets litteraturpris (år 2000), Doblougiska priset (Svenska Akademien år 2002) och Sveriges radios Lyrikpris (år 2005)

Aniara-priset utdelas årligen till en svenskspråkig författare av skönlitteratur för vuxna och består av en skulptur av Linnéa Jörpeland samt en prissumma på 50 000 kronor. Juryn har bestått av Helena Eriksson, författare, Göteborg, Martin Lövsstrand, bibliotekarie, Malmö och Gunnel Arvidson Nilsson, bibliotekarie, Danderyd.

JURYNS MOTIVERING TILL ÅRETS ANIARA-PRISTAGARE:

Svensk Biblioteksförnings Aniara-pris tilldelas Anne-Marie Berglund för hennes samlade författarskap. Anne-Marie Berglund får Aniara-priset för sitt envisa uppmärksammande av och värnande om det icke perfekta; det skeva, det fula, det smutsiga, det avvikande. För sin krassa klarsynthet, sin dova humor och för sin förmåga att uttillvarons själva motstånd och tröghet utvinna såväl hela berättelser som lysande fragment.

ANNE-MARIE BERGLUNDS UTGIVNING:

Luftberusningen (1977), dikter
Mellan extas och fångenskap (1978), dikter
En ödets gunstling (1980), novellsamling
Flicklekar (1983), prosadikt
Staden vid gränsen (1987), novellsamling
Dansa min flicka (1989), roman
Kvinnorna klär sig till brudar i år (1990)
Dam med dåligt rykte på sin vanliga runda (1991), novellsamling
Raserier (1994), novellsamling
Episoderna. 33 reseminiatyrer (1997)
Jag vill stå träd nu (2000), diktsamling
Dagen då jag tog ledigt från romanen (2002), roman
Breven till mamma (2005), prosa

Litteratur som livskunskap

– och forskningsområde

Symposiet Litteratur som livskunskap på Högskolan i Borås som anordnades tidigare i höstas bådär gott inför framtida forskning inom litteraturområdet. Det tystar också en del av kritiken som tidigare framförts mot bristen på litteraturanknytning på högskolans bibliotekarieutbildning.

FOTO: JENNIFER TYDÉN

Skans Kersti Nilsson, universitetslektor vid Högskolan i Borås, arrangerade symposiet tillsammans med professor Torsten Pettersson, Uppsala universitet.

VAD ÄR DET för skillnad mellan litteratur som livskunskap och litteratur som personlig utveckling? Den frågan ställer sig Merete Mazzarella, författare och professor i litteraturvetenskap vid Helsingfors universitet, när vi talas vid i en kaffepaus under Boråssymposiet.

– I morgon ska det ju vara ett seminarium på bokmässan som heter ”Litteratur som personlig utveckling”. Det låter mer som konsultspråk, gör det inte? undrar hon.

Hon besvarar frågan själv och konstaterar att begreppet är hämtat från näringslivet och att det är ett självupptaget uttryck, som mer står för karriärplanering än något annat.

– Men vi tänker oss nog att livskunskap är mindre självcentrerat, att det faktiskt handlar om kunskap om andra människor, om andra sätt att leva – och inte bara hur jag själv bäst ska ta mig fram.

Det är Högskolan i Borås och Uppsala universitet som arrangerar litteratursymposiet med livskunskap som tema, framför allt genom initiativtagarna Skans Kersti Nilsson och Torsten Pettersson. Tidpunkten är väl vald, symposiet hålls samma vecka som bokmässan i Göteborg, och dit har man också förlagt det närbesläktade seminariet om litteratur som personlig utveckling. Och arrangörerna har lyckats locka en lång rad namnkunniga forskare till Västsverige, däribland professorerna Owe Wikström (religionspsykologi), Georg Klein (tumör- och cellbiologi), Johan Cullberg (psykiatri) och Carl Reinhold Bråkenhielm (systematisk teologi) samt docent Juhani Ihanus (psykologi).

Symposiet har till syfte att initiera ny forskning inom litteraturområdet, och dess tvärvetenskapliga perspektiv är något som intresserar både Merete Mazzarella och hennes litteraturvetarkollega från Växjö universitet, professor Margareta Petersson. Tillsammans med professorerna Anders Palm och Lena Kåreland från universiteten i Lund och Uppsala, satt de båda i panelen i en tema-

diskussion kring litteratur och utbildning.

– För min del tycker jag att litteraturvetenskapen är ett ämne som kört fast lite grand. Vi har fastnat i konventioner och har glömt bort att man läser skönlitteratur på ett helt annat sätt i exempelvis professionsutbildningar. Det tycker jag är väldigt spännande och det möter vi här på symposiet, säger Margareta Petersson.

Vad menar du med att man läser på ett helt annat sätt?

– Ja, det ska jag undersöka nu, jag vet inte så mycket om det ännu. Men min känsla är att det personliga tänkandet är väldigt centralt i professionsutbildningar. Man talar om att man ska utveckla studentens subjektiva syn, alltså personligheten, att det är själva poängen. Så gör vi inte inom litteraturvetenskapen. Däremot har vi något annat: Förmågan att läsa. Vi läser mycket texter, lär oss att förstå dem, analysera dem på olika sätt, sätta in dem i sammanhang. Det skulle man kanske kunna ha nytta av inom professionen. Men i dagsläget är det som två skilda världar.

Symposiets tvärvetenskapliga inriktning är stimulerande, menar Merete Mazzarella, men kan också innebära nackdelar.

– Det gör ju att diskussionen blir oerhört spretig. Och det blir ibland också frustrerande att det är så många olika trådar som kan bli nästan omöjliga att samla ihop...

Arrangören Skans Kersti Nilsson har förståelse för synpunkterna, men betonar att det är en del av poängen med att samlas. Tanken är att varje deltagare bidrar till att diskussionen startar så brett som möjligt.

– Vi vill leta i alla infallsvinklar och vår! Ett symposium är ju ett samtal, det är inte möjligt att styra på förhand.

Nu väntar henne ett digert men betydelsefullt arbete – att sammanställa en symposievolymer med alla medverkandes bidrag.

– Vi har också bildat ett nätverk som förhoppningsvis ska leda till fler sådana här ini-

FOTO: PIA MATTZON
Lena Kåreland (fr v), Merete Mazzarella, Anders Palm och Margareta Petersson medverkade i panelen under temat Litteratur och litteratursyn i utbildningssammanhang.

tativ och så småningom även gemensamma forskningsansökningar, berättar hon.

En av dem som företrädde professionen vid symposiet var bibliotekskonsulent Gunnar Södow. Han tycker att högskolans initiativ är lovligt, inte minst med tanke på att bibliotekariet utbildningen tidigare fått kritik för sin bristande litteraturanknytning. Tidigare instämde han i kritiken, men nu har trenden vänt, menar han. Ytterligare exempel på det är den kurs i metodutveckling som högskolan ska ge från 2009, i samarbete med hans arbetsplats, Regionbibliotek Västra Götaland.

– Högskolan var tidigare kallsinnig till att stödja vårt projekt, därför har vi under tre år gett en utbildning tillsammans med folkhögskolor.

Vad behandlar kursen?

– Vi har tittat mycket på Högskolan i Oslo, där har man tagit ett helt annat ansvar när det gäller litteraturförmedling. Där har man gett 30-poängskurser i flera år. De handlar om allt från litteratur- och skrivarciklar, till skyltning och exponering av litteratur, att arbeta aktivt utanför biblioteket och att bilda nätverk för skönlitteratur.

– En nyckelfråga är att man som bibliotekarie ska våga stå för en litterär smak och kunna diskutera litteratur med sina låntagare.

Skans Kersti Nilsson är själv bibliotekarie och litteraturvetare och undervisar som universitetslektor på Högskolan i Borås. Hon tycker definitivt att litteraturanknytningen förbättrats i utbildningen – genom den kommande kursen och den fristående kursen Litterära genrer som getts under ett par års tid. Den profil av professionslärosäte som Högskolan i Borås anammat, med mycket kontakter med yrkesverksamma som följd, har också bidragit till förbättringar, menar hon.

– Man kan väl säga att utomstående kritiker inte alltid förstått de interna förändringar som högskoleväsendet stått inför. Vi

var ju till exempel ålagda att akademisera utbildningen under 1990-talet. Och vi har ju utbildat, och utbildar, till en examen i biblioteks- och informationsvetenskap, inte till en bibliotekarieexamen.

Det var hos Skans Kersti Nilsson som fröet till det som blev ett helt symposium började gro. Tanken väcktes när hon besökte ett seminarium om litteraturens gränser mot andra ämnen.

– Kritiken utifrån mot humaniora idag, är att den är så inkräkt i sig själv. Vi måste ut och knyta an, arbeta tvärvetenskapligt och visa att ämnet behövs, i olika sammanhang.

Att litteraturen skulle behandlas utifrån många olika vetenskapliga områden stod därmed klart redan när hon inledningsvis hade kontakt med professor Torsten Pettersson.

– Många forskare är engagerade i frågan även om det primärt är ett humanistiskt ämne. Det handlar om ett synsätt och om litteraturens effekter för läsaren, att den har ett moment av förstärkande, bekräftande och utvecklande betydelse.

Det sistnämnda var något som diskuteras flitigt under symposiet. Margareta Petersson tillhör dem som har en något kritisk hållning i frågan.

– Alla fäster så stora förhoppningar till att litteraturen är så god och alltid gör positiva saker med oss. Men vi vet nästan ingenting om det, konstaterar hon med eftertryck.

Merete Mazzarella för resonemanget ett steg ytterligare.

– Jag tycker att det egentligen ska vara litteraturvetarens roll att skruva ner de här allt för stora förväntningarna på vad litteraturen förmår. Inom läkarutbildningen, till exempel, finns det många som tror att man blir mer empatisk av att läsa skönlitteratur. I så fall vore ju alla litteraturvetare oerhört empatiska! Och det är de då kanske inte..., säger hon dröjande och börjar skratta.

PIA MATTZON

Frilansjournalist, Borås

Vill du hedra minnet av någon nära?

Skänk en minnesgåva till Cancerfonden. De anhöriga får en hälsning från dig – cancerforskningen får ett välkommet stöd i kampen mot cancer.

Meddela oss den avlidnes namn och adressen dit minnesbladet ska skickas (anhörig eller begravningsbyrå).

tel 020-78 11 79
(personlig service alla dagar 8–21)
cancerfonden.se
pg 90 1986-0

Cancerfonden

Astrid

BOK / BJÖRK

fr. 5 560,-

(ORD. 6 950,-)

GRATTIS ASTRID!

Vi firar Astrids namnsdag (27/11) med kampanjerbudande på Astrid i bok alt. björk under hela november månad!

BIKETJANST

WWW.BIKETJANST.SE

telefon: 0472-300 36 e-post: info@biketjanst.se

DANMARK

FRIA BOKPRISER

"Bogkatastrofen er udeblevet" skriver Politiken (6/10), efter det att "Rapport fra bogudvalget 2007–2008" offentliggjorts. Farhågorna om en katastrof uppstod då bokhandlarna miste monopolet och priserna delvis släpptes fria. Bokbranschen har alltså klarat sig. Där emot är utredarna bekymrade över bibliotekens minskade inköp, säger Jens Thorhauge, ordföranden i utredningen, till Politiken.

Den danska bokmarknadens dispenser från konkurrenslagen har sedan 1980-talet gradvis dragits in. Samtliga partier i Folketinget ingick senast ett avtal om en än friare prissättning på böcker i mars 2006. I juli 2007 tillsatte den dåvarande kulturministern Brian Mikkelsen en bokutredning med uppdrag att bland annat undersöka hur de friare bokpriserna påverkat bokmarknaden.

Rapporten ger en allmän analys av bokens kulturpolitiska ställning, utgivningen av kvalitetslitteratur (förlag, författarvillkor etc), böckernas tillgänglighet (handel, säljkanaler, bokpriser, bibliotek, läsare och förmedling av böcker) och redovisar statistik.

Carina Christensen som är ny kulturminister sedan september i år säger att rapporten visar att bokmarknaden varit stabil sedan liberaliseringsavtalet och att det därför inte finns någon anledning att behålla de fasta bokpriserna.

Utredarna föreslår en utökad och förbättrad bokstatistik som gör det möjligt att årligen följa utvecklingen och göra undersökningar av kvalitetslitteraturens omfång och villkor. Biblioteken och litteraturen bör ingå i kulturavtalen med kommunerna. En kommande granskning av folkbibliotekens förmedlingsroll bör även omfatta inköp och förmedling av kvalitetslitteratur.

"Rapport fra bogudvalget 2007–2008" kan laddas ner från Styrelsen for Bibliotek og Medier, www.bs.dk.

NATIONELLA KLASSIKER: VISOR

Den danska "Kulturkanon" väckte som bekant motstånd när den kom – inte minst i biblioteksvärlden. Däremot tycks "Klassikerdagen" accepteras. I år var ämnet "Den danske sang med hovedvægt på dennes litterære kvaliteter", och dagen firades den 23 september på bibliotek runtom i landet.

"Den danske klassikerdag" bildades år 2000 av Samrådet for de Litterære Selskaber i Danmark på initiativ av ordföranden, författaren Søren Sørensen. De fler än femtio författarsällskapen samarbetar om klassikerdagen med Det kongelige Bibliotek, Danmarks Biblioteksforening och Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.

(www.klassikerdagen.dk)

TURKIET/TYSKLAND

FRANKFURTMÄSSAN

Turkiet är årets fokusland på bokmässan i Frankfurt. Åtal mot författare, brist på yttrandefrihet m m har i hög grad präglat bilden av landet. Nu är det meningen att européerna ska få en mer positiv bild av Turkiet. Under mottot "Bütün Renkleriyle Türkiye", "Turkiyet, fascinerande färgrikt", erbjuds program som även omfattar etniska minoriteter som kurder och armenier, enligt kulturministern Ertugrul Günay. Att Turkiet är hedersgäst är ju lite speciellt, eftersom åtminstone 2,5 miljoner människor med turkiska rötter lever i Tyskland.

I Turkiet finns 1700 förlag. Hundra av dem är representerade på mässan. Under 2007 publicerades mer än 32 000 titlar, 35 procent av dem var översättningar. I landet finns 6 000 bokhandlar, 1 150 offentliga bibliotek och 270 universitetsbibliotek.

Liksom tidigare år på bokmässan har bibliotekarier och andra informationsspecialister sin träffpunkt i "International Library Center". Många utställare vänder sig till dessa. Det råder inte heller någon brist på

facklitteratur. Fackboksutställningen "Information und Kommunikation" visar 800 aktuella titlar.

(BuB Forum Bibliothek und Information 2008:9, www.frankfurt-book-fair.com)

TYSKLAND

SAKNADE BESÖKARE

Varför kommer de inte längre? En del låntagare som varit flitiga besökare slutar komma. Varför det och vilka är de? Biblioteken i Düsseldorf och Köln ville ha besked och genomförde därför en studie i samarbete med Institut für Informationswissenschaft der Fachhochschule Köln. Forskarna redovisar resultatet i en artikel i BuB Forum Bibliothek und Information (2008:9).

Undersökningen baserar sig dels på bibliotekens datorinformation, dels på standardiserade telefonintervjuer. Någon detaljerad orsaksforskning var det inte fråga om.

Undersökningen kom fram till att merparten av dem som slutat besöka biblioteken är 13–23 år, allra flest är de mellan 13 och 15 år och av dem är pojkar i majoritet. Den näst största gruppen återfinns bland 33–44-åringar. I den gruppen är kvinnor i 40-årsaldern två gånger fler än männen. Varken missnöje med bibliotekets bestånd eller personal visade sig ligga bakom. Mindre än 10 % uppgav att de hade haft problem med att hitta vad de sökte och personalen lovordades.

Däremot menade två tredjedelar att de inte hade tid att besöka biblioteket och 85 procent uppgav sig använda andra källor (inklusive internet). Två tredjedelar köpte hellre egna media eller lånade av vänner.

Fanns det då ingenting som biblioteken kunde göra? Jo, det fanns det och det erbjuds redan men få känner till den servicen. Det handlar om möjligheten att låna om via Internet, få påminnelse om förfallodag via e-post och att få information om nya tjänster.

Forskarna menar att biblioteken måste

stärka banden med låntagarna och då speciellt uppmärksamma låntagare i olika livsskeden, när man tex går från studier till arbete och från arbete till pensionering. Det viktigaste och mest positiva som kom fram i undersökningen är att 77 procent av de fd biblioteksbesökarna kunde tänka sig att återvända som användare i framtiden.

USA

"CHANGE" – OCKSÅ FÖR BIBLIOTEKEN?

Vem blir president och vad betyder det för biblioteksvärlden? I snart åtta år har Vita Huset hyst en bibliotekarie som rikets första dam. Då Laura Bush flyttade in blev detta mycket uppmärksammat. En del väntade sig gyllene tider för biblioteken medan andra var mer skeptiska.

Till de skeptiska rösterna 2001 hörde Leonard Kniffel, chefredaktör på American Libraries, som i en artikel varnade för

att politisk retorik nästan aldrig följs upp av tillräckliga resurser. Samme man intervjuade Laura Bush i våras om hennes planer för framtiden. Där försäkrar hon att hon inte lämnar biblioteksfrågorna. Framför allt engagerar hon sig i planeringen av president Bushs presidentbibliotek vid Southern Methodist University i Dallas. Biblioteket ska även vara ett "institute for freedom" dit man ska bjuda in människor från hela världen att arbeta som gästforskare.

Intervjun slutade med lovord över bibliotekarierna.

Hur kommer det att låta i Vita Huset efter presidentvalet? American Library Association kan inte ta ställning i valet, men man kan förmoda att Barack Obama är en favorit. Han gjorde nämligen succé som hedersgäst vid biblioteksorganisationens konferens år 2005. Barack Obama ser biblioteket som ett fönster till en större värld och anser att "libraries have a special role to play in our knowledge economy" och "should be a place

where parents and children come to read together and learn together".

Barak Obama ställde också upp på samma sida som ALA ifråga om riskerna i terroristlagen Patriot Act. I andra sammanhang och i intervjuer har han yttrat sig positivt om bibliotek och lovordat den roll de spelar i amerikanarnas liv och även i hans egen karriär.

Republikanernas kandidat John McCain har upprepade gånger krävt att man stoppar federala medel till de bibliotek som ger tillgång till Internet utan filtrering. Hans vicepresidentkandidat Sarah Palin har ett tidigare rykte om sig att ha velat censurera biblioteksinköp under sin tid som borgmästare i Wasilla.

Oavsett vem som blir president kan man befara svåra ekonomiska tider för biblioteken i USA. Politisk retorik är som bekant en sak – beslut och resurser en annan. Och så fortsätter ju dessutom den ideologiska biblioteksskampen.

(www.ala.org)

Nu kan vi även skriva utanpå taggarna!

Vi presenterar stolt 3Ms nya utrustning som kan skriva utanpå taggen i samband med programmering!

Välj det som önskas på taggen:

- bibliotekets egen logotyp
- streckkod
- streckkodsnummer
- exemplarnummer
- avdelning

Vi kan erbjuda skrivare för både låg och hög produktion av taggar!

PHF System AB, Sjövägen 8
746 31 Bålsta, Tel 0171-46 94 20
www.phf.se

PHF och 3M har tillsammans över 60 års erfarenhet!

Hellen Niegaard, Jens Lauridsen, Knud Schulz (red.)

Biblioteksrummet: inspiration til bygning og indretning

Danmarks biblioteksforening, 2008

Folkbiblioteken står som bekant inför avgörande strukturförändringar. Allt för att på ett meningsfullt sätt kunna fortsätta delta i den demokratiska samhällsprocessen. Detta gör man utifrån nyttill-

komna värderingsgrunder och förutsättningar som tex ändrade medievänor hos användarna. Boken som medietyp intar fortfarande en central plats men den positionen naggas alltmer i kanten och dess ställning är inte längre självklar. Efterfrågan på andra medier ökar och tar alltmer plats fysiskt i biblioteken. Svårt att veta var allt ska få plats när man dessutom pratar om att skapa fler mötesplatser befriade från medier. Försiktigt går biblioteken över till en blandning av butiksexponering med minskade hyllmetrar och fler mötes- och sittplatser. Är folkbiblioteken på väg att bli en ny form av kulturhus? Denna bok läser av dagsläget och ger både danska och utländska exempel. Betoningen ligger på det arkitektoniska och inredningsmässiga. I Stockholm, Oslo, Amsterdam görs spektakulära arkitektoniska storsatsningar på stadsbibliotek. Det ska vara mötesplatser i läckra miljöer.

För att understryka betydelsen av nytänkande har bokens redaktion låtit bibliotekari- och arkitekter reflektera och argumentera kring hur ett modernt folkbibliotek kan fungera. Knud Schultz berättar om den holländska arkitekten Rem Koolhaas vederhäftiga biblioteksskapelse i Seattle från 2004. Koolhaas skriver själv att: "Vores ambition var i Seattle-projektet at redefinere og genopfinde biblioteket som en institution, der ikke længere er dedikeret til bogen, men fungerer som en informationsbutik, hvor alle medier – nye og gamle – præsenteres ligeværdigt."

Arkitekten Bjarke Ingels diskuterar utifrån ett förslag som hennes företag har lagt fram om betydelsen av att ha ett 130 m högt stadsbibliotek i centrala Köpenhamn nära till Tivoli. Stadsbibliotekarien Inga Lundin berättar om utvecklingen kring Stockholms stadsbibliotek där man valt att lägga fokus på mötet mellan människa och media. Hon redogör också för den arkitekttävling som genomförts och där det vinnande bidraget korades 2007. Bibliotekschefen för Tårnby kommun, Jens Lauridsen, berättar om det nya stadsbiblioteket i Amsterdam, Igal Voronel skriver om Deichmanske-biblioteket i Oslo utifrån ett antropologiskt perspektiv. Maija Berndtson berättar om hur biblioteksanvändningen i Helsingfors har föranlett en översyn av lokaler och strukturer och där man tänkt i banor som att "aktivera användningen av de befintliga lokalerna" eller att omlokalisera biblioteken och tänka nytt kring verksamheten.

Detta är endast några nedslag från en överlag intressant och läsvärd samling artiklar om hur folkbiblioteksväsendet står inför stora utmaningar och vart de internationella tendenserna pekar.

Den rikligt illustrerade boken kan ses som en uppmaning från Danmarks biblioteksforening att tänka i nya banor när det gäller biblioteksarkitektur, inredning och organisation och dess placering i stadsbilden. Uppmaningen berör därmed alla parter i en byggnadsprocess: arkitekter, designers, politiker, biblioteksledning och dess medarbetare.

Diskussionen är knappast ny men den är långtifrån avslutad då vi sannolikt bara är i början av en omställningsprocess som kommer att förändra synen på folkbiblioteken framöver. Bjarke Ingels anser tex att "Hvor internettet er en rå database til kvantitativ søgen, er biblioteket et offentligt forum for kvalificeret søgning og interaktiv dialog omkring medier. Biblioteket er ikke blot et arkiv for opbevaring af information (Google) eller bøger (Amazon), men et offentligt forum for mødet mellem mennesker og medier, mellem lægmænd og professionelle og mellem fokuseret søgen og spontan opdagelse."

Men bortsett från det emellanåt storslagna perspektivet gör denna bok även nedslag i vardagen och då främst i den danska. Man

diskuterar barn och biblioteken, de nya filialtyperna, användardeltagande och upphandlingsprocesser.

JONATHAN PEARMAN
Malmö stadsbibliotek

Alex Byrne

The Politics of Promoting Freedom of Information and Expression in International Librarianship: the IFLA/FAIFE Project

Scarecrow Press, 2007

Inom diplomatin kan det vara en tillgång att ha förmågan att på en och samma gång kunna säga både A och icke-A, det vill säga allt och inget. Inom vetenskapen är samma tillgång en dödsynd. Det förhållandet illustreras på ett tydligt

sätt av Alex Byrne och hans bok *The Politics of Promoting Freedom of Information and Expression in International Librarianship*.

Alex Byrne, universitetsbibliotekarie från Australien, var ordförande för bibliotekariernas världsfederation IFLA åren 2005–2007. Dessförinnan var han under perioden 1997–2003 den förste ordföranden för IFLA:s nya informations- och yttrandefrihets-kommitté, FAIFE (Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression). Ingen kunde alltså vara mer lämpad att skriva om FAIFE:s födelse och fem första år.

Tyvårr motsvarar boken inte förhoppningarna. Det är inte roligt att säga en bok skriven av en tidigare ordförande för bibliotekariernas världsfederation. Men vad gör man, en dålig bok är en dålig bok. Jag har fler invändningar mot den här än vad som ryms inom ramen för en kort recension, särskilt som boken bygger på Byrnes avhandling. Samtidigt som Byrne var ordförande för FAIFE skrev han nämligen på en avhandling om kommitténs födelse och fem första verksamhetsår. Redan här går det snett för mig. Hur kan man vara ordförande för och

föra en kommittés talan samtidigt som man ser kommittén som ett akademiskt avhandlingsprojekt? Är det möjligt att doktorera på sig själv som ordförande i realtid?

Byrne själv tycks inte se några särskilda problem i detta förhållande. Han hävdar att han bedrev aktionsforskning och att metodologin "permitted the dual roles of participant and researcher to be maintained in a rigorous and objective fashion". Aktionsforskning är i teorin förförande enkel, men i praktiken något av det svåraste man kan ge sig in på. Aktionsforskningen nöjer sig inte med att beskriva och förklara. Den vill förändra. Den ger upphov till (forsknings-) etiska frågor som Byrnes tar alltför lätt på. Det finns enligt min mening en metodologisk naivitet hos Byrne när det gäller den dubbla rollen som ordförande och aktionsforskare.

När det gäller empirin förutsätter jag att Byrnes har haft tillgång till hela sin egna erfarenhet, muntliga diskussioner, skriftliga utbyten och formella protokoll för en beskrivning av FAIFE:s födelse och fem första år. Tyvärr gör han inte mycket av det materialet. Det blir mest prat och upprepningar. Ja, visst ställer sig västliga demokratier tillsammans i de flesta frågor som rör informations- och yttrandefrihet. Men när det gäller ekonomiskt och materiellt stöd åt FAIFE skiljer de sig åt. Det ekonomiska stöd som Danmark och Sverige bistått FAIFE med har varit avgörande för FAIFE:s verksamhet. Boken handlar om FAIFE:s fem första år. Det var år som i hög grad förverkligades med danska och svenska medel.

Det här stödet tycks Byrne mest se som ett beroendeproblem. Det hade varit rimligt och rätt om Byrne analyserat de skandinaviska ländernas biståndspolitiska motiv för ekonomiskt stöd till bibliotekariernas internationella informations- och yttrandefrihetsarbete. FAIFE har setts som ett viktigt projekt och har gynnats ekonomiskt och materiellt inom ramen för svensk och dansk biståndspolitik.

I stället för att analysera empirin anger Byrne Zeitgeist som förklaring till FAIFE:s födelse. Vad förklarar Zeitgeist? Zeitgeist förklarar allt och inget. Vad handlar det om för vetenskap? Byrne bedrev sitt forskningsarbete vid Department of Government and International Relations in the School of Economics and Political Science vid Sydneys

Ofullständiga lösningar fungerar inte!
Men EBSCONET® gör det!

Vi visar vägen.

Från start till mål – EBSCONET® förenklar processen för inköp, administration, access och utvärdering av dina e-resurser.

Med sofistikerade aktiverings- och registreringsredskap, samt en stor mängd övrig e-tidskriftsinformation ögonblickligen tillgänglig, levererar EBSCONET® det som många konkurrerande system bara lovar - ett sant hanteringsverktyg för e-resurser!

Med mer än 3 miljoner prenumerationsbeställningar, gränssnitt på svenska och endast tre eller färre klick från att ta dig till önskad information, är EBSCONET® det mest användbara och intuitiva prenumerationshanterings- och e-resurssystemet på marknaden.

Upptäck vad 16 000 EBSCONET®-användare redan vet.

Från inköp till access, från administration till utvärdering – vi visar vägen.

Kontakta EBSCO idag:
tel: 020-791 662
e-post: mailnordic@ebSCO.com

www.ebsco.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES

universitet. Där fungerar Zeitgeist som förklaring.

Teoretiskt är vi ute och cyklar. Antingen snurrar solen runt jorden eller också snurrar jorden runt solen. Två oförenliga världsbilder. Två olika paradigmer. Det var vad Kuhn talade om när han utvecklade sitt paradigmbegrepp. Kuhns paradigm beskriver revolutioner. A eller icke-A. Byrne ser modern biblioteksutveckling genom Kuhns paradigm samtidigt som han betonar kontinuiteten. Det blir A och icke-A.

Byrne menar att inrättandet av FAIFE 1997 var ett omvälvande framsteg i det internationella bibliotekariesamarbetets historia. Det är svårt att säga emot. Men jag har samtidigt en fråga: Varför dröjde det ett halvt sekel innan IFLA omsatte deklarationen om mänskliga rättigheter och folkbiblioteksmanifestet i organiserat arbete för informations- och yttrandefriheten? Hur kommer det sig att det tog femtio år för IFLA att organisera arbetet för dessa rättigheter?

Zeitgeist?

Vilka motiv dominerade hos olika aktörer när IFLA skapade FAIFE? En organisation kan ha flera samtidiga motiv för att sätta upp ett nytt organ. Man kan vilja aktivera och kanalisera medlemmars engagemang eller man kan vilja att desaktivera och kontrollera medlemmarnas engagemang. Motiven utesluter inte varandra men är tydligt urskiljbara.

Byrnes text skymmer ofta frågor som är grundläggande för en förståelse av FAIFE:s tillkomst.

Byrne hävdar att IFLA genom att inrätta FAIFE gick från att vara en traditionell professionell sammanslutning mot att bli en "activist nongovernmental organization". Begreppet "activist nongovernmental organization" må vara statsvetenskapligt korrekt men leder samtidigt tanken helt fel.

FAIFE är ingen aktivistisk NGO-verksamhet. FAIFE präglas mer av centralism, formalism och politisk försiktighet. FAIFE:s verksamhet liknar ofta mer en form av myndighetsutövning än aktivism. Till viss del är det här förståeligt. Det är mer regel än undantag i internationella organisationer av IFLA:s typ. FAIFE:s frågeställningar är dessutom svåra

och behöver tid och tanke. I FAIFE förstärks emellertid den allmänna stelbentheten av kommitténs oklara ställning i förhållande till sin ordförande och till IFLA:s styrelse. Vem bestämmer över vad? Bestämmer kommittén själv över någonting alls? Vi behöver en djupare diskussion i sådana frågor än den vi får från Alex Byrne.

Jag rekommenderar alla bibliotekarier att aktivt delta i det internationella informations- och yttrandefrihetsarbetet, men jag rekommenderar inte den här boken för en förståelse av frågorna.

BO WESTAS
utredare, DIK

Britt Marie Häggström, Irma Ridbäck, Anders Schmidt (red.)

Bibliotekarie: 70 år av facklig kamp

BTJ, 2008

Den första fackföreningen för folkbibliotekarier bildades 1938. Det är dags att jubilera. Redaktörerna Britt Marie Häggström, Irma Ridbäck och Anders Schmidt, alla med mångårig erfarenhet från biblioteksvärlden, särskilt den fackliga,

har med anledning av detta samlat ihop en tät och innehållsrik jubileumsbok som belyser bibliotekarieryrket ur flera aspekter. Boken handlar inte bara om professionens utveckling i samspel med det fackliga föreningsbyggandet, lönekampen och utredningsinsatserna. Den innehåller också en rad uppsatser som belyser bibliotekens roll inom kulturpolitiken i stort.

Om man granskar bokens upplägg struktureras den i fyra större block (och ett kortare). Förutom redaktörernas egna bidrag har man bjudit in femton skribenter med olika erfarenheter från det bibliotekarfackliga

fältet. Vid dispositionen av uppsatserna kan man ana att redaktionen haft ett och annat bekymmer med att hitta en naturlig tågordning för materialet. Vissa bidrag är mycket informationstäta medan andra ger uttryck för egna tankar och värderingar. Blandningen speglar naturligtvis de olika skribenternas personligheter. Boken har försetts med en användbar bilageavdelning, som innehåller en bildkavalkad över styrelserna, litteratur utgiven av bibliotekarfacket, utredningar och rapporter samt magisteruppsatser (från bibliotekarieutbildningarna i Borås, Lund, Uppsala och Umeå), som särskilt behandlar bibliotekarieprofessionen. Man har till och med glädjande nog infogat de yrkesetiska riktlinjerna samt bibliotekslagen. Självklart finns också ett personregister.

Bibliotekariernas fackliga organisering har genomgått flera faser. 1938 bildades Svenska Folkbibliotekariieföreningen, som sedan bytte namn till Svenska Folkbibliotekariieförbundet (SFF). Tjugo år senare bildades De vetenskapliga bibliotekens tjänstemannaförening (VBT). När DIK (Dokumentation Information och Kultur) konstituerades 1972 anslöt sig de båda fackliga organisationerna för bibliotekarierna från folkbiblioteken och de vetenskapliga biblioteken som delföreningar under DIK-paraplyet som även omfattade arkivarier och museimän. DIK är i sin tur ett förbund inom SACO. Den senaste större förändringen skedde 1997 då SFF och VBT gick samman i DIK Bibliotekariieförbundet. Vid samgåendet hade SFF 3 852 medlemmar medan VBT hade 1 205 anslutna.

Den fackliga organiseringen skildras genom sakliga framställningar av främst Irma Ridbäck, Britt Marie Häggström, Anders Schmidt och Johannes Rudberg med specifika tillägg av Christina Persson och Lars G. Andersson. Om förhandlingar och löner skriver Ina Huss, Åke Lindström och Ulf Björkstrand. Bibliotekarieryrkets låglöneposition har genomgående varit ett av facket stora bekymmer, vilket framgår med all önskvärd tydlighet genom hela boken.

En fackförbundshistorik kan lätt bli en katalogaria. Men i detta fall undviks sådant genom att flera artiklar också innehåller reflektioner om yrkets utveckling. Barbro Thomas

Krönikan
Erik Lindfelt

Kunder på biblioteket?

skildrar, utifrån mångårig erfarenhet av både kommunal och statlig biblioteksverksamhet, hur biblioteken fungerat i förhållande till landets kulturpolitik. Att kommunerna så starkt satt sin prägel på biblioteksutvecklingen har inte varit oproblematiskt. Möjligen har det utgjort en hämsko för att kunna hävda en stark statlig biblioteksmyndighet. Skolöverstyrelsens bibliotekssektion inlemades i det nybildade Statens kulturråd på 1970-talet – en förändring som ifrågasattes av bibliotekariefacket. Risken fanns att biblioteksfrågorna skulle försvinna. Svensk bibliotekspolitik har fått stå tillbaka för litteraturpolitiken, hävdar Barbro Thomas.

Nils Fredén, tidigare lektor vid Bibliotekshögskolan i Borås, tecknar framväxten av den svenska bibliotekarieutbildningen. Lillemor Widgren diskuterar bibliotekarieryrkets uppgift i ett föränderligt informationssamhälle. Kommer bibliotekarien att behövas som en vägledande mentor i framtiden? Hur handskas vi med det faktum att dagens bibliotekskariärer mer eller mindre medvetet har gjort sig historielösa? Här refererar Widgren till Greta Renborgs farhågor 2005 om att biblioteken inte längre var intresserade av sina urkällor. Dessa borde, enligt Renborg, i positiv mening användas som en redskapsbod. För nya idéer är gammal kunskap inget hinder, avslutar Widgren sitt tänkvärda bidrag.

Bibliotekariernas fackförening behöver i dagens ökade mediebrus mer än någonsin arbeta med att tydligt formulera mål och riktlinjer för hur man ska kunna arbeta på ett fördjupat sätt med mediebestånd och hitta nya sätt att kvalitativt mäta och utvärdera mötet med besökare och läsare. Bibliotekarierna borde i högre grad ta plats i det offentliga samtalet, som en yrkesgrupp att räkna med. Jubileumsboken visar på nödvändigheten av sådana insatser för yrkets ställning även i framtiden.

GUNNEL FURULAND

Bibliotekarie och fil. dr i litteraturvetenskap

KOMMER DET några kunder till biblioteket?
Självfallet, svarar säkert många.
Icke, enligt mig.

Ordet *kund* har smugit sig in i biblioteksvärlden. Syftet med att använda k-ordet är säkert gott. De "kundanpassade" vill understryka vikten av god service. De vill lyssna och vara behjälpliga. De vill bort från det pekpinne-mässiga, uppfostrande och mästrande. Bort från den "borde-läsa"-hållning som både kulturkoftor till vänster och elitistiska läderbrallor tycks hylla. Och som tyvärr var ett signum för de flesta bibliotekariärer en gång i tiden. Så långt är åtminstone jag till fullo med. Moralistbiblioteket har jag inget till övers för.

Men kund? Här tar det stopp.

Bengt Göransson, den gamle kulturministern med osviklig förmåga till klokhet, brukar påpeka skillnaden mellan att vara medborgare och att vara kund. Som *medborgare* har man rättigheter, men också skyldigheter. Man är med och bidrar till det gemensamma som man i sin tur kan använda. Men inte i förhållande till hur mycket man har bidragit med, utan utifrån vad man behöver. "Åt var och en..." som väl Marx uttryckte saken en gång i tiden. Idealiserat? Visst. Vi vet alla att det inte alltid fungerar på detta sätt i praktiken. Men så är ändå ett civiliserat samhälle tänkt att fungera.

Som *kund* förhåller det sig däremot på helt annat sätt. Man har rätt att ställa krav utifrån vad man betalt. För en vara eller en tjänst. Ju tjockare plånbok, desto mer kan man kräva. Kunden har alltid rätt. Marknad råder.

Ingen, måhända undantaget någon rusig blå khmer av nyliberalt snitt, skulle säkert komma på tanken att antalet lån skulle relateras till storleken på skattebetalningen. Eller att storskattebetalaren skulle slippa förseningsavgift med hänvisning till hur mycket han eller hon slantat in till fogden.

Ändå dyker det lilla ordet *kund* upp titt

som tätt. Inte bara i biblioteksvärlden, utan även på andra håll i den offentliga och ideella sektorn. En marknadsekonomifiering av tänkandet.

Just när jag skriver detta publicerar Jönköpings-Posten en insändare från en av stadens friskoleföreträdare. "Om skolan verkligen brydde sig om eleverna skulle de behandlas som just kunder", menar skribenten. Verkligen? Skall skolans elever vara kunder? Och högskolornas studenter? Visst kan jag se fördelar med att skolor och universitet jämföras med varandra. Men avigsidorna med konkurrensivern är än mer uppenbara. Tävlan leder till grotesk marknadsföring. Man försöker bjuda över varandra med trendiga kurser (ingen tråkig tyska), gratis datorer och – i värsta fall – garanterat höga betyg. Skolbibliotek tycks dock inte stå särskilt högt upp på listan över konkurrensfördelar. Krångligt och dyrt när det räcker med att googla. Stillsamt kan man undra vilka som vinner och förlorar på denna nya marknadsattityd.

Jag kan fortsätta. Kunder på vårdcentralen? Bra för privatpraktiken på Östermalm där änkeöverstinnans liktornar tas omhand kanske. Men för öronsjuka ungar i Rosengård, Råslätt, Rinkeby och Bergsjön? Eller i Mariannelund som haft ett elände med att rekrytera läkare sedan Emil blev befriad från soppterrinen.

Och skall gamla farmor vara *kund* på äldreboendet? Är gudstjänstbesökaren *kund* i kyrkan (lockad av kulgaste prästen i hippaste högmässan)? Eller medlemmen i brukshundsklubben?

För biblioteken borde orden vara särskilt viktiga. Låt därför bibblans besökare vara just besökare. Eller låntagare. Eller brukare. Eller något annat. Men för Guds skull – inte kunder. Marknadsmupporna har redan tillräckligt många arenor att härja på. Och god service skall vi ge alla.

ERIK LINFELDT

NYFIKEN PÅ BERT LINNÉ,

bibliotekarie på Luleå stadsbibliotek, och som tilldelats Svenska Akademiens bibliotekariepris.

Vem är du?

– Jag är snart 62 år. Född i Boden i Norrbotten. Gift, två vuxna döttrar och tre barnbarn. Någon gång under 1970-talet tog jag en fil kand i både nationalekonomi och företags-ekonomi, dessutom med tonvikt på ekonomisk historia. Har jobbat med långtidsbudgetar på landstinget, därefter folkbildare – ett vackert ord för övrigt, folkbildning, det används aldrig numera, synd – då jag reste runt på kvällar och helger i länet och lärde folk svenska, engelska och samhällskunskap.

Hur skulle dina vänner, kollegor och familjen beskriva dig?

– Svårt att blanda in familjen, det blir för personligt! Men de gillar mig! Jag tror nog att mina kompisar skulle kalla mig en glad och god kamrat. Vad gäller eventuella svagheter så håller jag på med för mycket vilket kan leda till en viss ytlighet. Kan lite om det mesta, vilket kan vara både vara ett plus och ett minus.

Vad gör du helst på din fritid?

– Fritidsintressena är många, motion, segling, båtar, utförsäkring, långfärdsskridsko, mat och dryck, snickra, måleri, skriva, resor, poesi, och mycket annat samt givetvis barnbarnen.

Varför blev du bibliotekarie?

– Det var en trevlig och optimistisk tid då plötsligt en annons dök upp om Bibliotekshögskolan i Borås av alla ställen. Jag blev nyfiken eftersom jag redan hade ett litteraturintresse, sökte och kom in. Bort från räknandet!

Varför har du varit biblioteket i Luleå trogen under trettio års tid? Ditt förhållande till Norrbotten?

– Det var ju mera av en slump att jag hamnade i Luleå. Jag sökte bibliotekariejobb på många platser i Sverige efter avslutad utbildning men fick inget förutom i Luleå där jag gjorde min praktik. Att det sedan har blivit över trettio år beror nog på att Luleå bibliotek många gånger har legat i framkant när det har handlat om biblioteksutveckling med nya idéer och metoder.

– Sedan är jag ju norrbottning med allt vad det innebär av behov av natur och upple-

velser. Familjen äger dessutom en ö i Luleås skärgård där vi bor halvårsvis. Och den är ju också svår att avvara.

Du är aktiv i Eyvind Johnson-sällskapet – vad har Eyvind Johnsons författarskap betytt för dig?

– Jag har nog fått hans författarskap med modersmjölken, med en mor som hade ett litteraturintresse och med en far som dessutom kände Eyvind Johnson. Min barndomskamrat Kalle Lundberg, som var född 1900, var tillika Eyvinds barndomskamrat! Ju mer jag läser och läser om Eyvind Johnson, desto mer imponerad blir jag. Här finns allt mänskligt liv, berättelserna, relationerna, tillkortakommanden m.m. Han är dessutom rolig vilket inte många vet. Tyvärr har man satt honom på för höga piedestaler vilket man ofta gör med nobelpristagare. Så är det.

Du har varit redaktör för ett antal antologier om den norrbottniska poesin och prosan. Är det skillnad på prosan i norr och i söder – i Sverige?

– Myten om glesbygden i norr ställer jag inte upp på, samma glesbygd finns mellan Uppsala och Stockholm, i Skåne eller Östergötland. Men om man skall se någon skillnad mellan norr och söder kan man jämföra Norrbotten med Västerbotten. I Västerbotten finns berättare som Torgny Lindgren och Per Olov Enquist, formade av frikyrkorörelsen, medan man i Norrbotten kanske mera är formad av Stalin och Laestadius samt tvåspråkigheten. Där ligger poesin närmare till hands som uttryck. Samtidigt har vi Mikael Niemis bok *Populärmusik från Vittula* som är översatt till minst 40 språk. Han har ju funnit ett allmängiltigt utanförskap som nog tilltalar läsare i både Åmål och Clichy-sous-Bois, förtört till Paris.

Vad är mest stimulerande alternativt minst stimulerande i ditt yrke?

– Jag är ingen mötesmänniska och den moderna datatekniken är inte heller mitt favoritämne. Ordningssinnet är det också lite si och så med. Jag trivs bäst när jag får stå inför en grupp människor – vare sig det gäller att prata om Erik Lindegren, äventyrsromaner, Nobelpristagare i litteratur eller något annat – ty det är alltid en utmaning att väcka åhörarnas intresse.

Varför är det så viktigt att sprida intresse för skönlitteratur och poesi?

– Jag anser fortfarande att boken är ohotad. Bibliotekslånen går ju ner på många bibliotek men läsandet tycks öka. Vart man än reser, både i Sverige och världen sitter människor och läser. Då kan man ju fråga sig om det är bra att läsa, speciellt skönlitteratur – också ett vackert ord! Vi behöver definitivt vackra ord i detta förnedringskulturens tidevarv där allt går ut på att förtyliga det mesta.

– Skönlitteraturen och poesin är basen för allt, och man ser ju vilken kraft orden och texterna har. Så snart diktaturerna tar över – det första de gör är att fångsla eller till och med avrätta författarna som inte ställer upp i hyllningskören!

Hur kan litteraturen göra skillnad?

– Det är i poesin och skönlitteraturen man får svaren på många svåra frågor och man vilar dessutom i språket, i läsandet. Genom att läsa skönlitteratur vidgar man förhoppningsvis sin horisont och blir kanske lite klokare och toleranter. Som någon sa: den litterära texten sätter ord på tanken. Det tycker jag är bra sagt!

Vad betydde det för dig att du tidigare i år tilldelades Svenska Akademiens bibliotekariepris?

– Givetvis har priset stimulerat mig. Jag brukar ju kalla mig den siste bokprataren och ibland har det känts tungt. Det är ju inte precis någon karriärverksamhet man bedriver.

Vad gör du om tio år?

– Om jag lever och har hälsan och om det är vinter och finns någon snö kvar, då står jag på Marmolada-glaciären i Dolomiterna tillsammans med mina barnbarn – redo att kasta oss ut för branterna i stora vida svängar!

ÅSA EKSTRÖM

Borås har bästa biblioteket

TIDSKRIFTEN FOKUS (nr 40, 3–10 oktober 2008) har åter låtit göra en rankning av samtliga universitet och högskolor i Sverige, inalles 31 stycken. Det är Urank – en grupp erfarna akademiker – som står bakom rankningen där utgångspunkten är sex kriterier som omfattar ett antal indikatorer. Sifferunderlaget kommer från SCB och Högskoleverket. Ett kriterium är bibliotek där man undersökt vilka högre lärosäten som satsar mest på bibliotek och köper in flest böcker per student. Just för det aktuella kriteriet ligger Högskolan i Borås i topp följt av Karolinska institutet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Mittuniversitetet och Södertörns högskola. Högskolan på Gotland hamnar sist inte bara i biblioteksrankningen utan även totalt sett.

När det gäller kriteriet forskning (forskningsanslag/disputerad lärare, andel forskning av lärosätets totala kostnader, antal disputationer per professor m fl indikatorer) rankas Karolinska institutet högst följt av Lunds universitet, Uppsala universitet, Stockholms universitet och Chalmers tekniska högskola.

I en bedömning baserad på samtliga kriterier ligger följande fem lärosäten i topp, i den ordning som följer: Handelshögskolan i Stockholm, Karolinska institutet, Sveriges lantbruksuniversitet, Lunds universitet och på en femte plats, Chalmers tekniska högskola.

En annan privat aktör som gör rankningar av svenska lärosäten är Sydsvenska Handelskammaren. Det har man gjort sedan 2002 och rankningen bygger på en modell som syftar till att mäta hur universitet och högskolor presterar men utifrån näringslivets perspektiv, nämligen dess behov av kvalificerad arbetskraft. Handelskammarens lista säger inget om enskilda ämnen eller utbildningar.

Även i handelskammarens rankning placerar sig Karolinska institutet i topp, följt av SLU, Handelshögskolan och Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Dessa har haft samma placeringar sedan 2002. Även här hamnar Högskolan på Gotland på jumboplatsen. Högskolan i Skövde har klättrat sedan den senaste mätningen, från en fjortonde plats till en nionde på listan. Likaså Luleå tekniska universitet som har placerats sig på en tionde plats i år jämfört med plats tretton i förra mätningen.

Den här typen av jämförelser eller rankning kan i framtiden komma att spela en roll när det gäller fördelningen av anslagen till universitet och högskola. Lars Leijonborg har redan flaggat för att införa ett nytt omfördelningssystem där de bästa universiteten och högskolorna får mer pengar medan lärosäten som tex har färre disputerade lärare, lägre akademisk nivå och sämre presterande studenter relativt sett kan få lägre anslag.

I maj i år fick Högskoleverket regeringens uppdrag att kartlägga

Bokbilen i Jönköping

I BÖRJAN AV oktober invigdes Jönköping kommuns nya bokbil. Bokbilen som är helt nyinköpt är en så kallad lågstegsbuss vilket innebär att det är lätt att ta sig in och ur för till exempel rullstolsburna och äldre med rollatorer. Bokbilen kommer framför allt att ge service till kommunens många äldre och enligt bibliotekschef Erik Lindfeldt har entusiasmen varit stor över denna satsning.

Hittills är det bara Falkenberg som har en lågstegsbuss som mobilt bibliotek och den ger framför allt service till förskolor. Ett mobilt bibliotek som särskilt har äldre som målgrupp är mer ovanligt.

Invigningen skedde i samband med den årliga KulturDagNatt – kulturfesten som äger rum i hela staden – och förrättades av det moderata kommunalrådet Mats Green.

HZ

olika rankingssystem. Men ett statligt rankingssystem i Sverige skulle antagligen snarare lägga betoningen på studentupplysning än att lyfta fram olika lärosäten.

HZ

Saknad kan inte beskrivas i ord.
Postajör: 90 20 90-0

AudiolIndex – ett steg mot det tillgängliga biblioteket 2010!

Med AudiolIndex får personer med läshinder och synskador vägvisning och bokinformation presenterat som tal.

På några minuter berättar vi hur ditt bibliotek blir mer tillgängligt med AudiolIndex. På några timmar är systemet igång.

www.audioindex.se . info@audioindex.se . 090-70 87 53

AudiolIndex

Årets barnbokskatalog

I SAMBAND MED Bok & Biblioteksmässan släpptes årets upplaga av Kulturrådets katalog med barn- och ungdomsböcker. Det är Barnens bibliotek, som med finansiellt stöd från Kulturrådet, producerar katalogen där 312 barnböcker presenteras i år. Man samverkar också med Svenska Barnboksinstitutet som administrerar Bokjuryn och som kan använda katalogen i arbetet när barn och unga ska rösta fram årets bästa böcker.

Det är en urvalsgrupp om sju personer som valt ut cirka en tredjedel av de 1344 nyutgivna titlar som bokförlagen (över 100 stycken) har skickat in. Urvalsgruppen, som tillsätts av Kulturrådet och som består av personer med särskild kunskap om någon genre inom barn- och ungdomslitteraturen, har i uppdrag att läsa, välja ut och presentera böckerna i Barnbokskatalogen.

Det är inte bara böcker på svenska som presenteras i katalogen utan även böcker utgivna i Sverige på andra språk.

Syftet med katalogen, som i år fyller tio år, är att visa mångfalden och bredden i barnboksutgivningen och vara ett verktyg för både barn och vuxna som vill orientera sig i den rikliga floran av barn- och ungdomsböcker.

I årets katalog puffar man lite extra för högläsning och ger tips på några böcker som man tycker lämpar sig särskilt bra för det. Katalogen rymmer också ett urval av ljudböcker samt även redaktionella sidor med intervjuer, korsord, artiklar och plocksidor med korta notiser om vad som är "aktuellt i boksvängen".

Katalogen trycks i 400 000 exemplar och är gratis. Via webbplatsen Barnens bibliotek är det numera också möjligt för unga att söka och bläddra i katalogen på nätet.

Det ges ut cirka 1600 nya barn- och ungdomsböcker varje år. Här presenteras en tredjedel och det känns mycket. Ja, rikt – att få ett urval så pedagogiskt och översiktligt paketerat. HZ

Boktjuven på KB

I TIDNINGEN VI har frilansjournalisten Jesper Huor skrivit en lång artikel om boktjuven på KB som hösten 2004 avslöjades med att ha stulit rariteter värda miljoner ur bibliotekets samlingar. Kort efter avslöjandet tog han livet av sig.

Artikeln bygger bl a på tidigare hemligstämplat material från KB och från polisen och en på samma gång rafflande och djupt tragisk berättelse om en man från relativt enkla förhållanden som gör akademisk karriär, blir chef för Kungl. bibliotekets handskriftsavdelning och som kännare och bokkonässör specialist.

Läs gärna "Boktjuven som svek alla – och sig själv". Eller hör berättelsen i radio. Historien om boktjuven på KB har nämligen också blivit en radiodokumentär. Den sänds 29 november i SR:s P1 klockan 14.03. HZ

McBok igen

UNDER OKTOBER ingick drygt 900 000 barnböcker i årets Bok Happy Meal – ett samarbete mellan Läsrörelsen och McDonald's som nu har åtta år på nacken.

Var och en som köper ett Happy Meal får en av nio barnböcker av hög kvalitet. För tredje året är en av böckerna tvåspråkig, i år är det *Mamma Mu åker rutschkana* av Jukka Wieslander & Sven Nordqvist som finns på både svenska och persiska i översättning av Ali Ciftci.

Hittills har 38 titlar av 39 olika författare och illustratörer ingått i ett av de största läsfrämjande projekt som genomförts i Sverige där nära 5 miljoner barnböcker nått ut via McDonald's.

Årets Bok Happy Meal har, som tidigare år, valts ut av barnboksexperten Marianne von Baumgarten-Lindberg som sitter i Läsrörelsens styrelse. Utöver *Mamma Mu* ingår följande titlar i årets satsning:

ABC-resan av Elsa Beskow, *En stjärna vid namn Ajax* av Ulf Stark & Stina Wirsén, *Den flygande trumman* av Lennart Hellsing & Poul Ströyer, *Tutu och tant Kotla* av Gunna Grähs, *Castor syr* av Lars Klitting, *Tummen tittar på natten* av Inger & Lasse Sandberg, *Ludde och telefonen* av Ulf Löfgren och *Så gör prinsessor* av Per Gustavsson.

I biblioteksbranschen har man diskuterat frågan om ett samarbete med Läsrörelsen och McDonalds bl a på ett möte på Gotland i våras där landets barnbiblioteks konsulenter deltog. Men frågan splittrar: Kan samarbetet vara ett sätt att nå nya besökare till biblioteket som man annars inte når? Eller ska man hålla sig för god för att låta en kommersiell aktör utnyttja strålglansen från ett oomtvistat varumärke som bibliotek? Rösterna på Biblist som debatterade frågan i oktober verkar inte ha något problem med det sistnämnda så länge det gagnar barnen och kan komma biblioteken till fördel. Tvekar gör inte heller flera bibliotek i Sörmland – de är de enda som under hösten kommer att samarbeta med Läsrörelsen och McDonald's. Det gör de kring ett program där författaren Ulf Stark, upphovsman till en av årets Happy Meal-böcker och medlem i Läsrörelsens styrelse, kommer att besöka några McDonald's-restauranger i Södermanland, där han läser högt för barn. HZ

Pedagogisk OrienteringsBILD

WAGNER

www.wagnerform.se

Boktipset

MUSIKEN OCH musikutövandet utgör en viktig motivkrets i Nancy Hustons författarskap. Redan i debutromanen från 1981, *Les variations Goldberg*, i vilken en kvinnlig cembalist framför Bachs Goldbergvariationer för en krets vänner och där varje variation motsvaras av en inre monolog hos någon av dem som är närvarande – undersöks musikens struktur, dess makt och väsen.

Ett annat lika viktigt spår hos Nancy Huston är barnet som i likhet med musiken spelar en komplicerad roll i flera av hennes böcker. Ofta handlar det om karaktärer som i sitt känsloliv är djupt präglade av den historia de är uppvuxna med.

Barnet spelar en framträdande roll också i romanen *Livslinjer* från 2006, den fjärde som översatts till svenska. Det är en intrikat och raffinerad berättelse i fyra delar där fyra sexåringar, tillika fyra generationer i rakt nedstigande led, för ordet i varsin monolog. Den första monologen är förankrad i ett samtida Kalifornien, den sista i krigsslutets Tyskland. Det är en roman som använder sig av den omvända kronologin för att sakta gräva sig ner till en sällan skildrad episod från andra världskriget då över 250 000 barn från det ockuperade Polen, Ukraina och de baltiska

staterna rövades bort av nazisterna och placerades i tyska familjer. Dessa kidnappningar var ett led i Heinrich Himmlers s.k. Lebensborn-projekt ("livets källa", nazisternas beryktade "avelsinrättningar") där blonda och ljushyade barn "germaniserades" för att numerärt kompensera de stora förluster som kriget åsamkat den "ariska rasen" och garantera dess fortbestånd.

Varje generation har sitt trauma att hantera och varje generation tycks tillfoga bar-

nen smärta eller sorg som de i ensamhet får bära och bearbeta bäst de kan. Romanens första sexåriga röst, Sol, är kanske den som är svårast att lyssna till. Möjligen för att den ligger så nära vår egen tid, möjligen för att den påminner om att världen inte är mindre ond idag än den som vingklippte tidigare generationers barn.

Sol, uppvuxen i det soliga Kalifornien under George Bush-administrationens krig mot terrorismen, är ett hyperbegåvat och brådmoget barn. Han är överbeskyddad och bortskämd med smått megalomana drag. Hans inre kaos, som bland annat yttrar sig i anorexi, tycks förorsakat av ett yttre. Sina föräldrar ovetandes söker han så ofta han kan upp Internets porrsajter men också sådana där explicit våld och övergrepp i det av USA ockuperade Irak förekommer.

Att, som Nancy Huston gör med sin omvända kronologi, låta romanen börja i ett samtida USA och sluta i krigsslutets Tyskland väcker förstås tankar som inte direkt faller ut till USA:s fördel. En tid får spegla en annan. Historien påverkar inte bara, den är också i högsta grad närvarande i nuet. Och barnen är bedrägeriets vittnen – och dess offer.

HENRIETTE ZORN

Nancy Huston
Livslinjer
Översättning: Maria Björkman
Forum

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Kiruna har årets bokbuss

UTMÄRKELSEN ÅRETS BOKBUSS tilldelas i år Kirunas bokbuss. De får priset "för en flexibel och kreativ verksamhet." I motiveringen skriver juryn vidare att "Kirunas bibliotekssatsning innebär att alla kommuninvånare i sitt närområde har tillgång till bra biblioteksservice. I det vidsträckta område som bussen trafikerar erbjuds besökarna även möjligheter att se utställningar, lyssna till föredrag och att ta del av kulturarrangemang. Bokbussen är en arena för information, kunskap, litterära och musikaliska upplevelser samt även en plats för möten och vila. Kirunas bokbuss är en bokbuss i tiden och för framtiden."

Svensk Biblioteksforening instiftade priset "Årets bokbuss" 1998 i samband med att bokbussverksamheten i Sverige fyllde 50 år. Vinnaren av Årets Bokbuss får ett vandringspris som är en modell av den första bokbussen i Sverige. Priset delas ut under hösten i Kiruna.

I juryn har ingått: Sara Bengtsson, Uppsala, ordförande, Peter Axelsson, Stockholm, Anneli Friberg, Mjölby, Magnus Torstensson, Borås samt Leif Jutengren, representant för förra årets vinnare, Värnamo mobila bibliotek.

100 höjdare för läsning i full gång

Lidköpings stadsbiblioteks arrangemang "Använd pitolerna bara i yttersta nödfall", finns nu att läsa om på Library Lovers-hemsidan. Författaren Peter Gissy träffade klasser i åk 3 och pratade om deckare. Som avslutning spelade Esplanadteaterns ungdomsgrupp upp bitar ur olika barndeckare vilket gav mersmak för läsning.

Peter Gissy träffar en av klasserna

Våra konferenser

Stockholm 24 november

Läget under (bibliografisk) kontroll?

Everything under (bibliographic) control?

De senaste åren har bibliotekskatalogerna alltmer hamnat i fokus. 2.0-funktioner och www-vänlighet gör att de verkar ha mycket lite gemensamt med sina föregångare kortkatalogerna. Att skapa och upprätthålla bibliografisk kontroll är dock fortfarande den huvuduppgift de måste klara trots nya medietyper, minskande medel och ökande konkurrens från kommersiella tjänster.

Nya förutsättningar kräver nya katalogregler, eller?! De angloamerikanska katalogreglerna skrivs nu om, men vad vill man uppnå med förändringarna, och hur kommer det att påverka våra svenska bibliotekskataloger? Medverkande är bl a Professor Barbara Tillett, Chief of Cataloging Policy and Support Office, Library of Congress som presenterar bakgrunden och huvuddragen i RDA (Resource Description and Access) och Anders Cato, Kungl. biblioteket och ordförande i Svensk Biblioteksforenings kommitté för katalogisering samt medlem i IFLA:s Cataloguing section som berättar hur de nya katalogreglerna påverkar oss.

Flera representanter från svenska folk- och forskningsbibliotek deltar med praktiska exempel från sina kataloger, där reglerna ställs mot en alltmer bångstyrig verklighet

Stockholm 28 november

Kenta och könsrollerna – genusperspektiv i barnlitteraturen

Är det viktigt med genusperspektiv i barnlitteratur? Kan man förmedla ett pedagogiskt budskap och konstnärlig kvalitet? Behöver vi fler barnböcker som bryter mönster? Hur kan man arbeta med genus och barnlitteratur och vilken effekt kan det få på sikt? Dessa frågor diskuteras på konferensen som arrangeras av Svensk Biblioteksforenings nätverk för jämställdhet på bibliotek.

Stockholm 4 december

Förtroende för förtrogna

SOM-institutet genomför regelbundet opinionsmätningar om livsstilar, kulturvanor och värderingar. Årets SOM-undersökning innehåller en fördjupad undersökning av biblioteken, på uppdrag av Svensk Biblioteksforening. Lars Höglund och Eva Wahlström presenterar nya fakta och analyser kring biblioteksanvändning och attityder till bibliotek. De kommer bland annat att prata om det höga förtroende som befolkningen har för bibliotek och resonera kring hur det förhåller sig till det förändrade biblioteksanvändandet.

Fullständigt program och anmälan finns på vår hemsida.

www.biblioteksforeningen.org

Välkomna!

Medlemsmingel

Svensk Biblioteksforening bjuder in till medlemsmingel den 4 december. För tid, plats och anmälan se vår hemsida www.biblioteksforeningen.org.

Välkomna

Finanskrisen påverkar Svensk Biblioteksforening

LÄGET PÅ FINANSMARKNADEN påverkar nu även Svensk Biblioteksforenings ekonomi. Foreningens kapital är enligt kapitalplaceringsspecyn placerat i framför allt aktie- och räntefonder. Det stora börsfallet föranledde därför styrelsen att agera vid sitt sammanträde den 10 oktober.

Styrelsen beslutade att ge arbetsutskottet i uppdrag att återkomma med förslag på en reviderad budget för 2009. Några personalnedsänkningar är i dagsläget inte aktuellt utan det handlar om att hitta en foreningsekonomi i balans utifrån det nya ekonomiska läget.

För de månader som återstår av 2008 beslutade styrelsen att frysa satsningen "Biblioteksmiljonen". Om och när satsningen kommer att genomföras är i dagsläget osäkert.

PAX

Beviljade resestipendier

Vid andra ansökningsstillfället i september 2008 beviljades resestipendier för totalt 125 000 kronor. Sammanlagt hade 23 ansökningar kommit in. Följande resestipendier beviljades:

Vallentuna kultur och bibliotek för studieresa till Nederländerna.

Christina Carlsson, Töreboda kommunbibliotek och **Helena Jannert**, Mariestads stadsbibliotek, för studieresa till Rumänien.

Alen Doracic, Bibliotekshögskolan, Borås, för deltagande i konferensen BOBCATASS i Porto, Portugal.

Inger Marie Garcia de Presno, Musikbiblioteket, Sveriges Radio, för konferens för musik- och orkesterbibliotekariar, MOLA 27th Annual Conference i Washington, USA.

Gruppen **Skönlitteratur i fokus** vid Folkbiblioteken i Lund, för studieresa till England.

Gunilla Fors, Informations- och lånecentralen Malmö, **Gun-Mari Isaksson Legrell**, Informations- och lånecentralen Umeå, **Britt Löfdahl**, Informations- och lånecentralen/Regionbibliotek Stockholm, för studieresa till Norge.

Umeå universitetsbibliotek, Avdelningen för samlingar, för studieresa till Storbritannien.

filmbiblioteket

- En hemsida för Sveriges bibliotek!

-Du har väl fått årets
stora DVD-rekatalog?

**Om inte, hör av dig så
skickar vi en till dig!**

Filmdata AB, Göteborgsvägen 19, 504 35 Borås
Tel: 033-225270 Fax: 033-444466 Mail: bibliotek@filmdata.se

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE HTTP: <http://www.biblioteksforeningen.org>

5 november, David Designs butik på Skeppsbron 3

Designkväll (Nära centralstationen i Malmö)

Välkommen på ett inspirerande studiebesök på David Design i Malmö - världsledande butikskoncept inom design i Sverige och internationellt. Marcus Holmgren, butikschef i Malmö berättar om David Designs historia och om nya trender inom design. Vi får även en chans att ostörda botanisera i butiken - och alla frågor om design välkomnas! Det bjuds på lättare förtäring samt kaffe. Tid: Onsdagen den 5 november kl 18:00 till ca 19:30 Anmälan: till Katarina Forsström på e-post katarina.forsstrom@malmo.se

10–16 november, Över hela Norden "Kärlek till Norden" - Nordisk biblioteksvecka 2008

10–16 november genomförs Nordiska biblioteksveckan för 12:e året i rad. Detta är Nordens och ett av världens största högläsningsevenemang. Förra året deltog vid samma tidpunkt drygt 2 600 institutioner i åtta länder. Projektet, som även kallas "Kura skymning", genomförs årligen i november på nordiska och baltiska bibliotek och skolor. Den stora högläsningen äger rum måndag 10/11 kl. 09.00 för barn resp. 19.00 för vuxna. Temat heter Kärlek till Norden och avsikten är att med litteraturen belysa nordbornas relationer till sina länder och Norden som plats i världen.

ARR: Föreningarna Nordens Förbund (FNF) och PR-foreningen för Nordiske biblioteker

MER INFO: <http://www.bibliotek.org>

11 november, Göteborg Nyttovärdering av bibliotek

Linnéa Sjögren och Viveca Nyström har tillsammans skrivit boken Nyttovärdering av bibliotek, som är en handledning i utvärdering av biblioteksverksamhet. Under dagen kommer Linnéa och Viveca att ge tips och tankar kring hur man kan omvandla biblioteksstatistik till mätetal och ge exempel på hur man tydliggör indirekt och svårvärderad nytta.

ARR: Svensk förening för informations-specialister

MER INFO: www.sfis.nu

12–13 november, Göteborg Hemlöshet och livsglädje

- en ämneskonferens om forskning inom sociologi och socialt arbete - Välkommen till Göteborg i höst! Den

12–13 november arrangerar Göteborgs universitetsbibliotek en konferens inom verksamheten som ansvarsbibliotek. Bland annat presenterar Barbro Lennér-Axelsson, Sven-Åke Lindgren och Per Månsson aktuell forskning.

ARR: Göteborgs universitetsbibliotek
MER INFO: www.ub.gu.se/konferenser/2008/soc

12–13 november, Lund Wikipedia Academy

Lunds universitets bibliotek (LUB) och Wikimedia Sverige arrangerar tillsammans en konferens om Wikipedia den 12–13 november 2008. Förebilden är Wikipedia Academy, som hållits vid universitetet i Göttingen 2006 och universitetet i Mainz 2007. Programmet innehåller både föredrag, workshopar och paneldebatter. Konferensens fokus är att undersöka och granska Wikipedias roll i forskning, vetenskaplig kommunikation och utbildning. Konferensen vänder sig till forskare, lärare på grundskole- och gymnasienivå, bibliotekarier och alla som är intresserade av Wikipedia. Konferensen är avgiftsfri, lunch och kaffe ingår.

ARR: Lunds universitets bibliotek (LUB) och Wikimedia Sverige
MER INFO: www.lub.lu.se/wikipedia-academy.html

12 november, Informationsdag om TPB:s service till studenter med läshandikapp

Vi kommer bland annat att informera om: * Hur TPB:s Högskoleservice arbetar * Nyheter från TPB:s Högskoleservice * Projekt Student Direkt - möjlighet för studenter att ladda ned anpassad litteratur genom sin egen dator

ARR: TPB
MER INFO: www.tpb.se/verksamhet/studiedagar/

17 november, Malmö stadsbibliotek Teori och praktik kring vuxnas lärande på bibliotek.

Den 17 november arrangerar Malmö stadsbibliotek en slutkonferens för det CFL-finansierade projektet IDA+. Temat för dagen är bibliotek och vuxnas lärande. Praktiska exempel varvas med teoretiska inspirationsföreläsningar. Konferensen är kostnadsfri och målgruppen är bibliotekarier, lärare samt annan personal som arbetar med vuxenstuderande. Anmälan till: ida@malmo.se

ARR: Malmö stadsbibliotek

MER INFO: www.malmo.se/kulturbibliotek/stadsbiblioteket/servicebesokare/vuxenstuderande/forlarare.

19–21 november, Stockholm

Kurs i digital bildhantering

Arkiv och Bild vid Riksantikvarieämbetet erbjuder för tionde året i rad grundkurser för ABM-sektorn i digital bildhantering. Vi kallar kursverksamheten Pictor. Det blir fokus på digitalisering, bildbearbetning, utskrift och färghantering.

ARR: Riksantikvarieämbetet

MER INFO: www.raa.se/pictor

21 november, Stockholm

NordLib 2.0 - Get Inspired by Web 2.0 for Libraries

Fokus för denna nordiska konferens är den praktiska nyttan med Webb 2.0. Vad har de nya möjligheterna inneburit för lärande och forskning? Hur genomsyrar Webb 2.0 vårt arbete ute på biblioteken idag? NordLib2.0 är ett tillfälle att få inspiration från ledande experter på området och ta del av ett flertal nordiska och europeiska praktikfall.

ARR: Stockholms universitetsbibliotek
MER INFO: www.sub.su.se/omsub/visaevenemanget.aspx?eid=82&locale=EN

24 november, Stockholm, World Trade Center

Läget under (bibliografisk) kontroll?

Vad ligger bakom beslutet att omforma AACR2 till RDA (Resource description and access) och vilka skillnader innebär det nya regelverket? Hur kommer de nya katalogreglerna att påverka våra svenska bibliotekskataloger? Och hur förhåller sig de internationella katalogiseringsprinciper man håller på att fastställa till katalogisatörernas verklighet?

MER INFO: www.biblioteksforeningen.org/konferens/

27–28 november, Stockholm

Business or Pleasure

Välkommen till SFIS Höstkonferens 2008! Axplock ur programmet: Joakim Jardenberg, vd på Mindpark, talar om transparens som arbetsredskap och hur ett litet gäng med total öppenhet som verktyg kan förändra hela mediebranschen. Sofia Mirjamsdotter, debattredaktör på Sundsvalls Tidning talar om hur massmedia kan dra nytta av sociala medier. Peter Almerud, redaktör för InfoBrief och InfoTrend, pratar om nyheter och trender inom informationsbranschen.

ARR: Svensk förening för informations-specialister

MER INFO: <http://www.konferens2008.sfis.nu/>

28 november, Stockholm

Kenta och könsrollerna – genusperspektiv i barnlitteraturen
Är det viktigt med genusperspektiv

i barnlitteratur? Kan man förena ett pedagogiskt budskap och konstnärlig kvalitet? Behöver vi fler barnböcker som bryter mönster? Hur kan man arbeta med genus och barnlitteratur och vilken effekt kan det få på sikt? Dessa frågor diskuteras på konferensen som arrangeras av Svensk Biblioteksförnings nätverk för jämställdhet på bibliotek.
ARR: Svensk Biblioteksförnings nätverk för jämställdhet på bibliotek
MER INFO: www.biblioteksforeningen.org/konferens/

1 december, Göteborg Informationskompetens i praktiken

I egenskap av ansvarsbibliotek för samhällsvetenskap kommer Göteborgs UB att arrangera en workshop om bibliotekens praktiska arbete med informationskompetens. Projekt och erfarenheter från högskole- och universitetsbibliotek kommer att presenteras och diskuteras.
ARR: Göteborgs universitetsbibliotek

2–4 december, London

Information at the Heart of Business-Online Information 2008

Online Information 2008 har som övergripande tema "Information at the Heart of Business" och kommer att belysa de möjligheter och utmaningar som ligger i att göra informationshanteringen till en kärnfråga både för offentliga organisationer och för affärsdrivande företag.

ARR: Online Information
MER INFO: www.online-information.co.uk/conference

2 december, Stockholm Ordens magi

Alla skriver, eller åtminstone alla som kan, även i yrken där man aldrig gjorde det förr. Vad gör det här med språket? Och med oss? Allt detta och mycket mer diskuteras i årets Ordens Magi. Vi har samlat experter, språkforskare, praktiker och tänkare för att på ett så allsidigt sätt som möjligt belysa det skrivna språket.
ARR: Föreningen Svenska Läromedel m fl
MER INFO: www.ordensmagi.se

12 december, Stockholm

Processrätt för bibliotekarier

I egenskap av ansvarsbibliotek inom ämnet juridik arrangerar Stockholms universitetsbibliotek den 12 december en kurs i grundläggande processrätt. Kursledare är Jack Ågren, doktorand i straffrätt vid Stockholms universitet. Kursen vänder sig främst till bibliotekarier som arbetar med ämnet juridik, men även andra intresserade är välkomna. Information - kontakt: annika.zachrisson@sub.su.se Stockholms universitetsbibliotek
ARR: Stockholms universitetsbibliotek
MER INFO: www.sub.su.se

FINSK KVALITET OCH DESIGN

1948-2008

60 år →

Libris

www.kiitokori.fi

**Vi har 60-års jubileum genom att arbeta hårt
för våra kunder och alla inom biblioteksvärlden**

KIITOKORI
SPECIAL VEHICLES

KIITOKORI OY
Box 22, FI-47401 Kausala
tel. +358 10 616 1200
fax. +358 10 616 1222
www.kiitokori.fi

*More people to the library.
More library to the people.*

● Lysande utsikter – FÖR SAMLADE ÅSIKTER

Axiell Arena öppnar det virtuella biblioteket. Hit kommer besökarna dygnet runt för att träffa andra med samma intressen.

På bibliotekets nya webbplats utbyter man tankar och erfarenheter om böcker, musik och film. Här gör man sin röst hörd och lär sig mer om det man tycker om. Man skriver recensioner, använder taggar och sätter betyg på det man har läst, sett och lyssnat på.

Tillsammans utvecklar besökarna det virtuella biblioteket till en stark mötesplats. En plats där intressen lätt växer sig större.

Om Axiell Arena

Axiell Arena är bibliotekets nya webbplats. Här är bibliotekskatalogen integrerad med Bibliotek 2.0-konceptet, vilket skapar en komplett webbplats som alltid är öppen. Här möts besökarna och får inspiration genom sökfunktioner med förslag på liknande titlar och ämnen. Besökarna kan dessutom skapa sin egen virtuella bokhylla med olika titlar. Med centrala funktioner får alla bibliotek ett rikt utbud av taggar, betyg och recensioner.

Läs mer om Axiell Arena på www.axiell.se

Kontakta oss - så berättar vi mer.